

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Χλιαροπούλου-Μπεκιάρη Χριστίνα

A.M: 14744

Επιβλέπων καθηγητής: Σταύρου Χρήστος

ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

ΤΕΙ ΗΠΕΙΡΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Χλιαροπούλου-Μπεκιάρη Χριστίνα

Α.Μ: 14744

Επιβλέπων καθηγητής: Σταύρου Χρήστος

ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ, ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

METAPHOR IN LITERARY TRANSLATION

Εγκρίθηκε από τριμελή εξεταστική επιτροπή

Τόπος, Ημερομηνία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1.Επιβλέπων καθηγητής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

2.Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

3.Μέλος επιτροπής

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

Ο/Η Προϊστάμενος/η του Τμήματος

Όνομα Επίθετο,

τίτλος, βαθμίδα

Υπογραφή

© ΧΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΠΕΚΙΑΡΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ, 2018

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα πτυχιακή εργασία είναι εξ ολοκλήρου αποτέλεσμα δικής μου ερευνητικής εργασίας, δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν (κάθε είδους, μορφής και προέλευσης) για τη συγγραφή της περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Υπογραφή

.....

ΧΛΙΑΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΜΠΕΚΙΑΡΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω θερμά τους γονείς μου για τη στήριξη τους κατά τη διάρκεια των σπουδών μου, και στην προσπάθεια μου να εξελιχθώ, και αργότερα τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σταύρου Χρήστο, για την άψογη συνεργασία, την υπομονή, το ενδιαφέρον, και την πολύτιμη βοήθεια του στην εκπόνηση της εργασίας μου.

Ακόμη, αφιερώνω την εργασία μου αυτή, στα δύο πολύ μικρότερα αδέρφια μου, Αργύρη και Αλέξανδρο, που όντας μικρά παιδιά δυσκόλεψαν πολύ την πραγματοποίησή της!

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη εργασία αναφέρεται στην αναγνώριση και ανάλυση μεταφρασμένων μεταφορών και μεταφορών γενικότερα, που βρέθηκαν στο λογοτεχνικό βιβλίο του Oscar Wilde «Το πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέυ». Η ανάλυση πραγματοποιείται αρχικά με την εύρεση των μεταφορών στο πρωτότυπο κείμενο, γραμμένο στην αγγλική γλώσσα, και τη σύγκριση της μετάφρασης τους στην ελληνική, με τη χρήση δύο ελληνικών μεταφρασμάτων. Το πρώτο μέρος της εργασίας αυτής, περιλαμβάνει κάποια στοιχεία για το συγκεκριμένο λογοτεχνικό έργο και το συγγραφέα του έργου αυτού, όπως επίσης και το θεωρητικό κομμάτι του θέματος, με σκοπό να γίνει ευρέως γνωστό και κατανοητό το αντικείμενο της μετάφρασης, της μεταφοράς και τα είδη αυτής, αλλά και της μετάφρασης στη λογοτεχνία. Αργότερα, στο επόμενο σκέλος της εργασίας, πραγματοποιείται λεπτομερώς η ανάλυση και η σύγκριση των μεταφρασμένων μεταφορών, μεταξύ των δύο μεταφρασμάτων, αλλά και η αναγνώριση των μεταφορών αυτών. Τέλος ακολουθεί το συμπέρασμα όλης αυτής της μελέτης σαν σύνολο. Ευελπιστώ η εργασία αυτή να αποτελέσει σημαντική πηγή πληροφόρησης για κάποιον που επιθυμεί να πραγματοποιήσει παρόμοια μελέτη.

ABSTRACT

This dissertation focuses on the recognition and the analysis of translated metaphors, found in Oscar Wilde's book, "The portrait of Dorian Gray". The analysis begins by finding metaphors from the original text, which is written in English, and then comparing their translation, by using two different Greek translations. The first part of this dissertation, includes the theoretical part of the topic, which refers to translation, metaphors and translation in literature. Next, we focus on some information for the literary book and its writer and the analysis and comparison of the metaphors. Finally come the conclusions of this research. I hope this dissertation constitutes an important for those interested in similar fields.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	8
ABSTRACT.....	9
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	12
1. Μετάφραση – Τα χαρακτηριστικά της, και οι τρόποι επίτευξής της.....	13
1.1 Η μετάφραση περιγραφικά.....	13
1.2 Τί είναι τελικά η μετάφραση ;	16
1.3 Δυσκολίες κατά τη διαδικασία της μετάφρασης.....	18
1.4 Με ποιους τρόπους μπορούμε να μεταφράζουμε ορθά ;	21
2. Ισοδυναμία και λογοτεχνική μετάφραση.....	25
2.1 Τι είναι ισοδυναμία ;	25
2.1.1 Ποιος είναι ο ρόλος της ισοδυναμίας στη μετάφραση, και ποια τα προβλήματα που προκύπτουν ;	27
2.2 Λογοτεχνική μετάφραση και μεταφορά, στη λογοτεχνία.....	29
3. Μεταφορά	
3.1 Τι ονομάζουμε μεταφορά, και ποιος ο σκοπός της ;	31
3.2 Τα είδη της μεταφοράς.....	34

4. Βιογραφία και το έργο του Oscar Wilde.....	38
Αναγνώριση και ανάλυση μεταφορών.....	40
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	59
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συγκεκριμένη εργασία είναι η απόρροια μιας αρκετά μεγάλης, και δύσκολης μελέτης που πραγματοποιήθηκε, για ένα αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Αναφέρω πως είναι μια αρκετά δύσκολη μελέτη, διότι πρόκειται για έννοιες γλωσσολογικού, συνεπώς και φιλοσοφικού περιεχομένου, πράγμα που σημαίνει πως η τεκμηρίωση απόψεων ποικίλει.

Η ενασχόληση με τις γλώσσες, τα μέρη του λόγου, και τις προσεγγίσεις αυτών, πάνω στη μετάφραση, θεωρείται πολύ ενδιαφέρουσα, διότι οι γλώσσες και η μετάφραση, είναι αντικείμενα που κρύβουν μεγάλα μυστικά, και στοιχεία ανεκτίμητης αξίας, βασισμένα σε κουλτούρες, ήθη και έθιμα, προσωπικές οπτικές γωνίες, και γενικότερα θησαυρούς και μυστικά που κρύβουν μέσα ολόκληρο τον κόσμο.

Όλη αυτή τους η ποικιλομορφία όμως, αποτελεί μεγάλη δυσκολία για ένα μεταφραστή που σε τελική ανάλυση δεν έχει καταφέρει ούτε ίδιος να ορίσει απλά τη μετάφραση, τη μεταφορά και τη λογοτεχνία, με ακρίβεια. Πρόκειται για έννοιες συγκεκριμένες και γενικευμένες ταυτόχρονα, και αυτό είναι και το στοιχείο που τις κάνει τόσο ενδιαφέρουσες. Η μεταφορά συγκεκριμένα, είναι το στολίδι κάθε γλώσσας, και δε όταν συμπεριλαμβάνεται στη λογοτεχνία. Γίνεται όμως σαφές πως το να μεταφέρει κανείς το νόημα μιας μεταφοράς από μία γλώσσα σε μία άλλη με τη διαδικασία της μετάφρασης, είναι ένα έργο πραγματικά δύσκολο.

Ιδιωματισμοί, νεολογισμοί, κουλτουραλικές εκφράσεις, εθνικά και θρησκευτικά σύμβολα, παραδοσιακές κουζίνες και εορτές, είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον κάθε πολιτισμό επομένως και την κάθε γλώσσα. Όλα αυτά συμβολίζονται το καθένα ξεχωριστά από μια και μόνο λέξη η οποία είναι μοναδική σε κάθε γλώσσα, κάτι που μας δείχνει αρκετά έντονα το βαθμό δυσκολίας του μεταφραστικού έργου γενικότερα. Έτσι λοιπόν, η διαπίστωση αυτή μας κάνει να διογκώνουμε στο νου μας το βαθμό δυσκολίας μετάφρασης των μεταφορών ακόμα περισσότερο, αφού τα ίδια τα νοήματα χαρακτηρίζονται από διαφορετικές λέξεις σε κάθε γλώσσα, και μας κάνουν να αναρωτηθούμε ακόμη μια φορά, τι είναι τελικά η μετάφραση και πώς μπορούμε να μεταφράσουμε ορθά λογοτεχνικές μεταφορές ;

Κεφάλαιο 1:

Μετάφραση – Τα χαρακτηριστικά της, οι τρόποι και οι δυσκολίες επίτευξής της.

Τι είναι η μετάφραση; Προσδιορίζεται και εάν ναι, πώς; Ποιες οι δυσκολίες της; Μιλάμε για μια επιστήμη ή για μία τέχνη; Όλα αυτά τα ερωτήματα θα προσπαθήσουμε, εάν όχι να απαντήσουμε, να αναλύσουμε και να προσεγγίσουμε σε αυτό το κεφάλαιο. Στο παρακάτω κεφάλαιο θα αναπτυχθούν απόψεις γύρω από το αντικείμενο της μετάφρασης και τους σωστούς τρόπους, ή και τις σωστές μεθόδους επίτευξής της.

1.1 Η μετάφραση περιγραφικά.

Η μετάφραση έκανε την εμφάνισή της γύρω στο 3.000 π.Χ., κατά τη διάρκεια της επικράτειας του Αρχαίου Βασιλείου της Αιγύπτου¹, στην περιοχή του Πρώτου Καταρράκτη², και συγκεκριμένα στην Ελεφαντίνη³, όπου και ανακαλύφθηκαν οι πρώτες επιγραφές γραμμένες σε δύο γλώσσες. Αυτό το γεγονός αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στους δυτικούς πολιτισμούς το 3.000 π.Χ, την περίοδο που οι Ρωμαίοι υιοθέτησαν πολλά στοιχεία της Ελληνικής κουλτούρας συμπεριλαμβανομένων και αυτών της θρησκείας. Το 12^ο αιώνα η δύση ήρθε σε επαφή με το Ισλάμ⁴ στη Μαυριτανική⁵ Ισπανία, και με την ανάμιξη αυτών, κατάφεραν να θεσπιστούν οι δύο βασικές αρχές για τη μετάφραση, οι οποίες ήταν α) η διαφορετικότητα ως προς τη κουλτούρα των κρατών στα οποία ανήκουν δύο διαφορετικές γλώσσες (συνεπάγεται στην διαφορετικότητα της κουλτούρας των γλωσσών), αλλά και η συνεχής επαφή που μπορεί να υφίσταται ανάμεσα σε δύο διαφορετικές γλώσσες (Newmark, 1981: 3).

Παρόλο που η εμφάνιση της μετάφρασης χρονολογείται αιώνες πριν και εξακολουθεί να έχει σημαντικό και πρωταρχικό ρόλο μέχρι και σήμερα, το στοιχείο της δεν έχει γίνει εξ' ολοκλήρου σαφές, ούτε έχει αναγνωρισθεί με ακρίβεια. Το πασίγνωστο σε όλους μας

¹ Όνομα που δόθηκε την 3η χιλιετία π.Χ. , σε μία περίοδο της Αιγυπτιακής Ιστορίας, στην οποία περίοδο έλαβε χώρα η πρώτη μεγάλη και συνεχόμενη ακμή του Αιγυπτιακού πολιτισμού.

² Καταρράκτης του Νείλου από τον οποίο ξεκινά η περιοχή της Άνω Αιγύπτου.

³ Νησί του ποταμού Νείλου και μέρος της σύγχρονης πόλης Ασουάν. Βρίσκεται στη Βόρεια Νουβία της Αιγύπτου.

⁴ Μονοθεϊστική θρησκεία που διαμορφώθηκε με τη δράση του Μωάμεθ.

⁵ Προέρχεται από τον όρο «Μαυριτανοί», ο οποίος αναφέρεται στους μουσουλμάνους κατοίκους περιοχών κατά τον Μεσαίωνα.

ερώτημα «Τι είναι μετάφραση;», μένει εδώ και πολλά χρόνια αναπάντητο, αφού καμία φιλοσοφική, γλωσσολογική και πραγματολογική θεωρία δεν έχει καταφέρει να το απαντήσει. Το μόνο σίγουρο είναι πως η μετάφραση δίνει παντού το παρόν και βοηθά πολύ στην επιβίωση μικρών γλωσσών⁶, αλλά αποτελεί και έναν από τους βασικούς παράγοντες διατήρησης της πολυγλωσσίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και χωρίς αυτή οι μεγάλες γλώσσες θα είχαν ισοπεδώσει τις μικρές (Βλαχόπουλος, 2010: 22). Έχουν εκφραστεί και διατυπωθεί κατά καιρούς πολλές διαφορετικές απόψεις ως προς το τι είναι η μετάφραση, όμως καμία δεν μπορεί να θεωρηθεί σωστή ή λανθασμένη. Αυτό συμβαίνει διότι όλες οι απόψεις που έχουν ήδη λεχθεί, είναι βασισμένες σε ένα γεγονός, το οποίο φαίνεται να υποστηρίζει πως όλα τα ανθρώπινα όντα έχουμε τη δυνατότητα και την ανάγκη έκφρασης, ανταλλαγής μηνυμάτων, και επικοινωνίας, με το να χρησιμοποιούμε τις λέξεις. Αυτό το δεδομένο όμως, οδηγεί σε μια σύγχυση την ανθρώπινη σκέψη ως προς το τι είναι μετάφραση, διότι τα άτομα που είναι γνώστες μίας και μόνο γλώσσας (συνήθως της μητρικής), υποστηρίζουν πως τα νοήματα λέξεων της δικής τους ομιλούμενης γλώσσας, είναι βασισμένα στην σωστή χρήση της γραμματικής. Με λίγα λόγια υποστηρίζουν πως η γραμματική είναι εκείνη που μεταφέρει τα νοήματα (Κεντρωτής, 2000: 30). Εκείνο όμως που διαφεύγει της προσοχής τους, είναι το γεγονός πως η γραμματική και κάθε φαινόμενο της, διαφέρει από γλώσσα σε γλώσσα, κάτι που καθιστά αρκετά δύσκολο και σχεδόν ακατόρθωτο το έργο της μεταφοράς ενός μηνύματος από μία γλώσσα σε μια άλλη με ακρίβεια, με μόνο μέσο την γραμματική. Σύμφωνα με τον Κεντρωτή (2000: 35) : «προτεραιότητα στην μετάφραση έχει η διατήρηση του σημασιολογικού περιεχομένου». Από την άλλη η Reiss (1971: 32), υποστηρίζει πως προτεραιότητα έχει, εκτός των άλλων, και η λειτουργία του μεταφράσματος, και η προσοχή πρέπει να στρέφεται στην επικοινωνία που πραγματοποιείται μέσω της μετάφρασης και όχι στις γλωσσικές θεωρίες.

Ο Κεντρωτής (2000: 117-118) για να καταφέρει να δώσει έναν όρο πλησιέστερο στο στοιχείο της μετάφρασης, ασπάζεται το «βάπτισμα» θα λέγαμε της γλώσσας από την οποία μεταφράζουμε ως «γλώσσα αφετηρίας», και της γλώσσας προς στην οποία μεταφράζουμε ως «γλώσσα αφίξεως»⁷ και ερχόμαστε να το ασπαστούμε και εμείς. Έτσι ο ίδιος εκφράζει την άποψη πως η μετάφραση είναι η προσπάθειά μας να μεταφέρουμε ένα

⁶ Μικρές γλώσσες, θεωρούνται οι γλώσσες, που δε χρησιμοποιούνται παγκοσμίως, και αντίστοιχα μεγάλες αυτές που χρησιμοποιούνται.

⁷ Αυτοί οι ορισμοί έχουν καθιερωθεί από άλλους γλωσσολόγους. Ο Κεντρωτής ασπάζεται αυτούς τους ορισμούς.

κείμενο το οποίο έχει μορφοποιηθεί σύμφωνα με τους τύπους της γλώσσας αφετηρίας, από τη γλώσσα αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, αρκεί το κείμενο αυτό κατά τη μεταφορά του να μορφοποιηθεί με βάση τους τύπους της γλώσσας αφίξεως, χωρίς να χαθεί το νόημα του. Το νέο κείμενο λοιπόν το οποίο είναι βασισμένο στους τύπους της γλώσσας αφίξεως, ονομάζεται «μετάφρασμα». Η διαφορά μεταξύ του κειμένου της γλώσσας αφετηρίας (πρωτότυπου) και του κειμένου της γλώσσας αφίξεως (μεταφράσματος), είναι πως το δεύτερο είναι εφικτό να ελεγχθεί και να διορθωθεί.

Από την άλλη πλευρά ο Peter Newmark (1988: 5), διατυπώνει την άποψη πως η μετάφραση είναι η απόδοση του νοήματος ενός κειμένου σε μία διαφορετική γλώσσα από εκείνη της συγγραφής του, η οποία δε βασίζεται στη χρήση οποιουδήποτε μέσου για να πραγματοποιηθεί, αλλά βασίζεται στον τρόπο τον οποίο έχει προορίσει ο ίδιος ο συγγραφέας για το κείμενο. Ο ίδιος υποστηρίζει πως βάσει κοινής λογικής κάτι τέτοιο μοιάζει αρκετά εύκολο, αφού όλοι μας σε ένα γενικό πλαίσιο έχουμε την ικανότητα να πούμε κάτι τόσο σε μια γλώσσα, όσο και σε μια άλλη. Πέραν αυτού όμως, αναγνωρίζει τη μετάφραση ως ένα αντικείμενο τεχνικά και πρακτικά δύσκολο, αλλά πολλές φορές και ως ένα αντικείμενο εξαπάτησης προς τον αναγνώστη, διότι με τη χρήση μιας γλώσσας διαφορετικής από τη μητρική, ή έστω διαφορετικής από την ομιλούμενη του καθενός, μπορεί να θεωρηθεί πως κάποιος χάνει την ταυτότητα και τη γνησιότητα του. Αυτό συμβαίνει διότι, κατά τον Newmark η μετάφραση δεν είναι ικανή να αναπαράγει, ούτε και να γίνει η ίδια το γνήσιο κείμενο.

1.2 Τι είναι τελικά η μετάφραση;

Όπως έχει προαναφερθεί, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και να προσεγγισθεί ο ορισμός της μετάφρασης, διότι ο πραγματικός της χαρακτήρας, δεν είναι ευρέως γνωστός. Βάσει του γεγονότος αυτού δεν έχει αναγνωρισθεί εάν επρόκειτο για ένα αντικείμενο επαγγελματικού ή τεχνικού χαρακτήρα, ή εάν επρόκειτο για ένα αντικείμενο που ασκείται για λόγους αναψυχής και προσωπικής ευχαρίστησης.

Η αλήθεια είναι πως η μετάφραση σε πολλές περιπτώσεις μπορεί να θεωρηθεί πέρα των άλλων, και ως ένα λειτούργημα, λόγω της ευρείας και της αναγκαίας της χρησιμότητας σε όλους τους τομείς (κρατικούς, εκπαιδευτικούς, δικαστικούς, λογοτεχνικούς κλπ.). Η ύπαρξη δημοσίων υπηρεσιών, αγαθών κλπ., αυξάνει την ανάγκη για μετάφραση διότι, εάν για παράδειγμα θελήσουμε να παραλάβουμε ένα δημόσιο έγγραφο σε άλλη γλώσσα η ύπαρξη μεταφραστή είναι σαφώς απαραίτητη (Βλαχόπουλος, 2010: 22). Ένα ακόμη αξιοσημείωτο παράδειγμα, είναι η μετάφραση νομικών κειμένων, μέσω της οποίας μετανάστες οποιονδήποτε κρατών αποκτούν τη δυνατότητα διεκδίκησης των κρατικών εργατικών και δικαστικών τους δικαιωμάτων, αποκτούν πρόσβαση σε δημόσιες περιθάλψεις, σε δημόσιους τομείς υγείας κλπ. Βάσει λοιπόν του δεδομένου αυτού, ένας μεταφραστής που ασχολείται με νομικά κείμενα, έχει και το ρόλο του λειτουργού σε ένα κράτος, και μέσω του ρόλου αυτού μπορεί να προσφέρει κοινωνικό έργο, διότι ο ίδιος θα γίνει η «φωνή» με την οποία ένας άνθρωπος διαφορετικής καταγωγής θα καταφέρει να δώσει υπόσταση στο δικό του λόγο και μια αξιοπρεπή θέση στην ζωή του στο εσωτερικό ενός κράτους, και θα καταφέρει να κοινωνικοποιηθεί, να αποκτήσει δικαιώματα, να καλύψει τις βασικές του ανάγκες, και πολλές φορές να εργασθεί και να ενταχθεί στο σύνολο ως ενεργός πολίτης.

Ο Newmark (1981: 7), φέρει στην επιφάνεια την άποψη πως η μετάφραση είναι μία τέχνη η οποία καταβάλλει πεισματικά την προσπάθεια να αντικαθιστά ένα γραπτό μήνυμα προσαρμοσμένο σε μία γλώσσα, με ένα ίδιο μήνυμα προσαρμοσμένο σε μια άλλη. Η άποψη αυτή, φαίνεται να συμφωνεί με εκείνη του Belloc (1931: 32), ο οποίος θέλει τη μετάφραση να είναι μια τέχνη, η οποία είναι ικανή να αναπλάσει και να παράγει σε αρκετά μεγάλο βαθμό. Θεωρεί πως η αξία της δεν έχει αναγνωρισθεί σα γνήσιο επάγγελμα και αυτή η υποβίβαση της ποιότητας και της αξίας της κατάφερε, εάν όχι να εκμηδενίσει, να μειώσει την υπόστασή της τόσο πολύ, που για κάποιο χρονικό διάστημα η τέχνη της μετάφρασης κινδύνευε να καταστραφεί ολοσχερώς. Ο δυσνόητος λοιπόν χαρακτήρας της

οδήγησε στην ίδια της την καταστροφή, και μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει κατανοητή η σημαντικότητα της στον βαθμό που θα έπρεπε, ούτε η δυσκολία επίτευξης της.

Αυτή η εμπεριστατωμένη άποψη έρχεται σε αντίθεση με εκείνη του Κεντρωτή, ο οποίος συγκεκριμένα αναφέρει : « Η μετάφραση είναι επιτέλεσμα αναφανδόν διεπιστημονικό, και έτσι πρέπει να την θεωρούμε. Από διεπιστημονική σκοπιά, η μετάφραση είναι μια διαδικασία απονομής νοήματος από το γενικό σημασιολογικό corpus μιας γλώσσας, στο γενικό σημασιολογικό corpus μιας άλλης γλώσσας...» (2000: 30).

1.3 Δυσκολίες κατά την διαδικασία της μετάφρασης.

Όπως έχουμε τονίσει ήδη αρκετές φορές μέχρι τώρα, η μετάφραση είναι μια αρκετά δύσκολη διαδικασία για εκείνον που την εκπονεί, δηλαδή το μεταφραστή. Υπάρχουν πολλά λάθη που μπορεί να πραγματοποιήσει, και για να αποφευχθεί κάτι τέτοιο θα πρέπει ο ίδιος ο μεταφραστής να πληροί κάποιες προϋποθέσεις. Τα συνηθέστερα λάθη που γίνονται από μεταφραστές, έχουν κυρίως γραμματικό ή συντακτικό χαρακτήρα, αλλά και σημασιολογικό ή πραγματολογικό.

Αρχικά μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες από τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος ο μεταφραστής, είναι η γραμματική η οποία ποικίλει από γλώσσα σε γλώσσα, και σπάνια τυγχάνει να είναι ίδια η παρόμοια με την γραμματική μιας άλλης. Έτσι λοιπόν ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίσει παρόμοια ή ίδια γραμματικά φαινόμενα ανάμεσα στις δυο γλώσσες με τις οποίες επρόκειτο να ασχοληθεί, και εάν δεν υπάρχουν να καταφέρει εκείνος να προσαρμόσει την γραμματική της γλώσσας αφετηρίας στην γραμματική της γλώσσας αφίξεως, διατηρώντας πάντα το νόημα μιας λέξης μιας πρότασης. Ακολουθώντας λοιπόν αυτό το μοτίβο, ο μεταφραστής κάνει το λάθος να εστιάζει όλη του την προσοχή στην γραμματική των δυο γλωσσών, και το συνολικό νόημα του κειμένου διαφεύγει της προσοχής του (Κεντρωτής, 2000: 20-30). Στην ουσία η γραμματική είναι ένα βασικό στοιχείο για την απονομή του νοήματος, επομένως και ο μεταφραστής προσπαθεί πολλές φορές να την προσεγγίσει όσο το δυνατό περισσότερο. Συγκεκριμένα ο Κεντρωτής αναφέρει : « ..ο αφελής μεταφραστής γίνεται γραμματικοκεντρικός διότι, όπως λένε σοφοί γλωσσολόγοι, η γραμματική δεν αποτελεί μόνο όργανο αναπαραγωγής που χρησιμοποιείται για να δίνουμε φωνή στις ιδέες, αλλά αποτελεί τον διαμορφωτή των ιδεών, τον οδηγό νοητικής δραστηριότητας του ανθρώπου..» (2000: 30).

Αυτή η λεγόμενη παγίδα είναι αρκετά συχνή κατά την εκπόνηση μιας μετάφρασης διότι όπως προαναφέραμε ο εκάστοτε μεταφραστής δίνει περισσότερη βάση στην γραμματική και όχι στην ουσιαστική σημασία του κειμένου. Αυτή είναι μια λανθασμένη στρατηγική, διότι σαν αναγνώστες εστιάζουμε περισσότερο στο τι λέει ένα κείμενο παρά στο εάν είναι γραμματικά σωστό. Φυσικά πάντα υπάρχει το ενδεχόμενο να αλλοιωθεί η σημασία του κειμένου εάν η γραμματική δεν είναι σωστή, επομένως πρέπει κανείς να εστιάσει και στη γραμματική, χωρίς όμως να είναι η πρώτη των προτεραιοτήτων του, ή το

μοναδικό στοιχείο εστίασης του. Η βασική προτεραιότητα μας πρέπει να είναι η διατήρηση της σημασίας και του νοήματος, κάτι που επιτυγχάνεται με τη σωστή επιλογή λέξεων και με τη σωστή τοποθέτηση αυτών των λέξεων. Αυτό συμβαίνει γιατί σαφώς η κάθε λέξη είναι μοναδική και το οτιδήποτε γύρω μας εκφράζεται με μόνο μία λέξη τη φορά, δηλαδή η κάθε λέξη στο άκουσμα της μας παραπέμπει σε ένα και μόνο πράγμα.

Βέβαια, είναι εφικτό δύο διαφορετικές λέξεις να περιγράφουν την ίδια ακριβώς έννοια, να έχουν δηλαδή την ίδια ακριβώς σημασία. Ένα αρκετά εύστοχο παράδειγμα για αυτό το γεγονός είναι η χρήση της λέξης «καρπούζι»⁸ στην ελληνική. Η λέξη αυτή σαφώς είναι δάνειο⁹ από την τουρκική γλώσσα, όμως χρησιμοποιείται ευρέως και θεωρείται ελληνική. Η άλλη ελληνική λέξη που είναι ίδιας σημασίας με την λέξη «καρπούζι», είναι η λέξη «υδροπέπονο», μια λέξη που στον ελληνικό πολιτισμό δεν είναι και τόσο γνωστή και η χρήση της είναι σχεδόν μηδαμινή έως ανύπαρκτη. Και οι δυο αυτές λέξεις όμως, παραπέμπουν τη σκέψη μας στο γνωστό σε όλους εποχιακό φρούτο, παρότι κανείς μας στην καθημερινή του ζωή δεν χρησιμοποιεί την λέξη «υδροπέπονο» και κάποιοι δε γνωρίζουν καν την ύπαρξη της. Εάν όμως επιχειρήσουμε να μεταφράσουμε την αγγλική σύνθετη λέξη «watermelon» στην ελληνική, μεταφράζοντας πρώτα το πρώτο συνθετικό (water) και αργότερα το δεύτερο (melon), θα διαπιστώσουμε πως η λέξη που θα λάβουμε, είναι η λέξη «υδροπέπονο» και όχι η λέξη «καρπούζι», και αυτό γιατί: water = νερό (ύδωρ) και melon = πεπόνι, επομένως «υδροπέπονο». Κάθε φορά λοιπόν που θα λεχθούν ή θα ακουστούν αυτές οι λέξεις, όπως προαναφέραμε, είναι δεδομένο πως αναφέρονται στο γνωστό εποχιακό και ογκώδες φρούτο, δηλαδή η σημασία αλλά και το νόημα αυτών των λέξεων ήταν, είναι, και θα είναι τα ίδια. Αυτό μας οδηγεί στο συμπέρασμα, όπως πολύ σωστά έχει υποστηρίξει και ο Κεντρωτής (2000: 30-31), πως αυτό που κάνει μια λέξη μοναδική και διαφορετική από τι υπόλοιπες είναι το λεξικό της νόημα, ακόμα και όταν υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες παραπάνω από μια λέξεις έχουν ίδιο λεξικό νόημα (βλ. καρπούζι – υδροπέπονο), πράγμα σχετικά σπάνιο για τα δεδομένα των γλωσσών.

Λαμβάνοντας υπόψη μας όλα τα παραπάνω, οδηγούμαστε στο να ανακαλύψουμε ακόμη μια δυσκολία κατά την εκπόνηση μιας μετάφρασης, η οποία δεν είναι άλλη από την απονομή νοήματος. Αρχικά λοιπόν εάν ο μεταφραστής δεν είναι ικανός να αντιληφθεί την δομή του κειμένου και τη σημασία των λέξεών του, δεν είναι και σε θέση να αντιληφθεί τα εννοούμενα νοήματα (Baker, 1992: 17). Για να καταφέρει λοιπόν ο μεταφραστής να

⁸ Προέρχεται από την τουρκική λέξη «karpuz», οποία ανάγεται στην περσική (karbuza). Πολλές ελληνικές λέξεις είναι δάνεια της τουρκικής (π.χ. γιακάς, γιαούρτι κ.α.).

⁹ Μια ξένη λέξη που χρησιμοποιείται ευρέως σε μια γλώσσα.

αντιληφθεί την σημασία των ρηματικών και συντακτικών τύπων, επομένως και των λεκτικών συνδυασμών, είναι απαραίτητο να έχει πλήρη γνώση των γλωσσικών συστημάτων που κρίνεται να αντιμετωπίσει. Όπως αναφέρει και η Mona Baker, σε κάθε γλώσσα υφίστανται διάφορες συνθηματικές ενώσεις μεταξύ των αδιαμφισβήτητων γλωσσικών προτύπων και των αδιαμφισβήτητων συμπερασματικών νοημάτων. Σε ένα γενικό πλαίσιο, ο μεταφραστής αντιμετωπίζει προβλήματα με λέξεις δύο ειδών. Κατά πρώτον με τις λέξεις που ο ίδιος δεν αντιλαμβάνεται και κατά δεύτερον με λέξεις που ο ίδιος θεωρεί πως είναι δύσκολες στην μετάφραση τους. Ο λόγος που δεν είναι σε θέση κάποιος να αντιληφθεί το νόημα μιας λέξης είναι είτε γιατί δεν γνωρίζει όλες τις σημασίες της, είτε γιατί η σημασία της λέξης αυτής καθορίζεται από ένα σπάνιο συνδυασμό λέξεων ή μια αναφορά, σε κάποιο άλλο σημείο του κειμένου. (Newmark, 1988: 12)

Φυσικά όσο ικανός και γλωσσομαθής να αποδειχθεί ένας μεταφραστής, και όσο κι εάν έχει καταφέρει να προσεγγίσει το νόημα του κειμένου της γλώσσας αφετηρίας, δεν είναι δυνατό να το μεταφέρει αναλλοίωτο και επαρκώς, χωρίς παραλειπόμενα στοιχεία.

Ακόμη μια δυσκολία που κρίνεται να αντιμετωπίσει ένας μεταφραστής, είναι το γεγονός πως είναι αναγκασμένος να δομήσει το έργο του με τέτοιο τρόπο, ώστε να καταφέρει να δουλεύει δύο μέσα ταυτόχρονα και παράλληλα μεταξύ τους, καθ' όλη τη διάρκεια της μεταφραστικής διαδικασίας. Φυσικά οι βαρύτητα που θα δίνει στο ένα μέσο θα πρέπει να είναι ανάλογη με τη βαρύτητα που δίνεται στο άλλο μέσο, κάτι που προϋποθέτει σαφώς άριστη γνώση τόσο της γλώσσας αφετηρίας όσο και της γλώσσας αφίξεως (Belloc, 1931: 32-33). Για την επίτευξη αυτού, όπως πολύ σωστά υποστηρίζει ο Belloc, ο μεταφραστής θα πρέπει να επινοήσει μια δικιά του σύνθετη νεκρή γλώσσα, η οποία θα γίνει η «γέφυρα» για τον μεταφραστή, μέσω της οποίας ο ίδιος θα έχει τη δυνατότητα να μεταβεί από το ένα μέσο στο άλλο. Το μυαλό του μεταφραστή, θα πρέπει να βρίσκεται διαρκώς σε μια εγρήγορση, έτσι ώστε να διατηρήσει την παράλληλη σκέψη.

1.4 Με ποιους τρόπους μπορούμε να μεταφράσουμε ορθά ;

Εάν και δεν μπορούμε να τοποθετηθούμε με ακρίβεια ως προς τους ορθούς τρόπους που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουμε για την επίτευξη μιας σωστής και ακέραιης μετάφρασης, είναι εφικτό να έχουμε τη δυνατότητα να «συμβουλευτούμε» ίσως, κάποιες μεθόδους, οι οποίες είναι διατυπωμένες από διάφορους εμπειρογνώμονες.

Αρχικά λοιπόν θα αναφερθούμε στην άποψη του Belloc (1931: 32), ο οποίος υποστηρίζει πως η μετάφραση χωρίζεται σε δυο κατηγορίες, Αυτή του πεζού και αυτή του ποιητικού/λογοτεχνικού λόγου. Αναφερόμαστε λοιπόν σε δύο κατηγορίες που εκ' πρώτης όψεως μοιάζουν να έχουν μόνο ομοιότητες, ενώ στην ουσία έχουν κάποιες επιμέρους διαφορές μεταξύ τους, και αυτές τις διαφορές είναι που θα πρέπει να αναγνωρίσει κανείς σε πρώτο στάδιο. Από αυτές τις διαφορές λοιπόν, η πρώτη (και η βασικότερη όλων) που οφείλουμε να αναγνωρίσουμε είναι, κατά τον Belloc, το γεγονός πως ο πεζός αναφέρεται αποκλειστικά στο λόγο και στη λογική αυτού, και πως ο ποιητικός/λογοτεχνικός αναφέρεται στα συναισθήματα.

Επίσης, από όλους τους γενικούς κανόνες της μετάφρασης οι κυριότεροι που θα πρέπει να μας απασχολούν είναι κατά κύριο λόγο τρεις, εκ των οποίων οι δύο είναι θετικοί και ο ένας αρνητικός. Οι πρώτος θετικός αναφέρει πως η μετάφραση θα πρέπει να πραγματοποιείται στην μητρική γλώσσα του μεταφραστή, ή έστω στην ομιλούμενη (δηλαδή εάν ο μεταφραστής έχει ως μητρική την ελληνική, η γλώσσα αφίξεως πρέπει να είναι τα ελληνικά, εάν είναι Άγγλος τα αγγλικά κ.λπ.), και ο δεύτερος θετικός αναφέρει πως ο μεταφραστής θα πρέπει να κατακλυστεί, θα λέγαμε, από την προς μετάφραση γλώσσα (δηλαδή τη γλώσσα αφετηρίας), με σκοπό να καταφέρει να «κολλήσει» πάνω της όσο το δυνατό περισσότερο (Belloc, 1931: 35).

Ο τρίτος και αρνητικός κανόνας σύμφωνα με τον Belloc (1931: 35-36), είναι πως ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι σε θέση να απαγκιστρωθεί από τους μηχανικούς περιορισμούς που του θέτει το εκάστοτε κείμενο. Ένας από τους περιορισμούς που μπορεί να θέσει ένα πρωτότυπο κείμενο στο μεταφραστή, είναι αρχικά ο περιορισμός σχετικά με την έκταση που θα πρέπει να καταλαμβάνει το μετάφρασμα (π.χ. εάν ο αρχικό κείμενο έχει έκταση τεσσάρων σελίδων, ο μεταφραστής προσπαθεί το μετάφρασμα του να μην επεκταθεί πέρα των τεσσάρων σελίδων επίσης). Ο κατά δεύτερον περιορισμός είναι ο περιορισμός ως προς την μορφή του μεταφράσματος (δηλαδή να καταφέρει ο

μεταφραστής να διατηρήσει το μετάφρασμα του στην ίδια μορφή με αυτή του πρωτότυπου κειμένου). Κατά τον Belloc, η απόπειρα να διατηρηθεί η κλίμακα του μεταφράσματος ακριβώς παράλληλη με την κλίμακα του αρχικού κειμένου, θα αποτύχει εντελώς και θα σημάνει το τέλος για το μετάφρασμα. Επίσης ο ίδιος υποστηρίζει πως το μετάφρασμα θα πρέπει να είναι κείμενο μεγαλύτερης έκτασης συγκριτικά με το πρωτότυπο, διότι όσο και να καταφέρει κάποιος να πετύχει τη σωστή αναλογία μεταξύ των δύο κειμένων, υποχρεούται να επεκταθεί, επομένως το να μην καταλαμβάνει το μετάφρασμα μεγαλύτερη έκταση από το πρωτότυπο είναι κάτι αναπόφευκτο. Εν ολίγοις, ο Belloc υποστηρίζει πως η προσπάθεια κάποιου να μεταφράσει κατά σειρά η κατά σελίδα, είναι σίγουρο πως θα οδηγήσει στην καταστροφή του συνολικού αποτελέσματος και οι μηχανικοί περιορισμοί κατά την διαδικασία της μετάφρασης θα πρέπει να αποφεύγονται αυστηρά.

O Newmark (1981: 11), από την άλλη πλευρά, τοποθετείται επίσης αρκετά εύστοχα και με επιχειρήματα, στον τρόπο με τον οποίο θα έπρεπε κανείς να πραγματοποιεί την διαδικασία της μετάφρασης. Με βάση την άποψη του Newmark λοιπόν, η ανάγνωση του κειμένου αφετηρίας είναι το σημαντικότερο όλων κατά την διαδικασία της μετάφρασης, διότι η ανάγνωση είναι εκείνη που οδηγεί στη κατανόηση του κειμένου και δίνει τη δυνατότητα στο μεταφραστή να αποκτήσει μια σφαιρική εικόνα για το κείμενο. Ο μεταφραστής θα πρέπει να είναι σε θέση να καθορίσει τις προθέσεις του κειμένου και τον τρόπο με τον οποίο είναι γραμμένο, με σκοπό να καταφέρει να επιλέξει την καταλληλότερη μέθοδο μετάφρασης, αλλά και να αναγνωρίσει διάφορα επαναλαμβανόμενα προβλήματα. Κατά την διάρκεια της ανάγνωσης λοιπόν, αναζητείται ο σκοπός και η πρόθεση του κειμένου, ενώ ταυτόχρονα επιτυγχάνεται και η κατανόηση του. Αυτές οι δυο πράξεις είναι αλληλένδετες μεταξύ τους και δεν είναι εφικτό να απομονωθούν η μία από την άλλη. Η κύρια ομοιότητα του κειμένου αφετηρίας και του κειμένου αφίξεως κατά το Newmark, είναι πως και τα δυο κείμενα θα περιγράφουν ένα και μόνο πράγμα, και θα είναι βασισμένα στα ίδια γεγονότα και στις ίδιες καταστάσεις. Εκείνο όμως που τα διαφοροποιεί, είναι η διαφορετικότητα ανάμεσα στην οπτική γωνία του συγγραφέα και στην οπτική γωνία του μεταφραστή (1981: 12). Σημαντική ένδειξη για τη διαφορετικότητα αυτή, είναι πολύ πιθανό να αποτελέσουν ακόμη και τα γραμματικά φαινόμενα των κειμένων.

Βασιζόμενος λοιπόν σε όλα τα παραπάνω, ο Newmark (1988: 19), μας περιγράφει την άποψή του για την διαδικασία της μετάφρασης ως λειτουργική, υποστηρίζοντας πως η μετάφραση θα πρέπει αρχικά να προσεγγίζεται με μια από τις μεθόδους προσέγγισης που ο

ίδιος έχει παραθέσει, διότι κατά τον ίδιο, όταν μεταφράζουμε θα πρέπει να έχουμε κατά νου τέσσερα στοιχειώδη πράγματα. Πρώτον, πρέπει να έχουμε κατά νου το κείμενο αφετηρίας, από το οποίο και ξεκινάμε αλλά και στο οποίο επιστρέφουμε συνεχώς, όχι όμως συνεχόμενα. Δεύτερον, να λαμβάνουμε υπόψη μας τα πράγματα και τα γεγονότα, είτε αυτά είναι πραγματικά είτε προϊόν φαντασίας, τα οποία πρέπει να επινοήσουμε και να δομήσουμε, κάτι που αποτελεί κυρίαρχο ρόλο στην κατανοητική και αναπαραγωγική διαδικασία. Τρίτο έρχεται το βήμα της συνοχής, το οποίο είναι ένα φαινόμενο βασισμένο στη γραμματική και πιο γενικό, που ακολουθεί τη ροή της σκέψης και τις προθέσεις του κειμένου αφετηρίας. Σ 'αυτό το βήμα συμπεριλαμβάνεται η κατανόηση και η αναπαραγωγή μαζί, διότι μέσω αυτού παρουσιάζεται μια γενική εικόνα, στην οποία πρέπει να προσαρμόσει τη γλώσσα ο μεταφραστής. Τέταρτο, αλλά και τελευταίο, έρχεται το βήμα της διατήρησης του φυσικού της κοινής γλώσσας του συγγραφέα και του μεταφραστή, το οποίο αποτελείται από μια συγκεκριμένη σειρά, μέσα από την οποία δουλεύει ο μεταφραστής. Το συγκεκριμένο βήμα συσχετίζεται επίσης με την αναπαραγωγή, όμως αυτή τη φορά όχι με την κατανόηση.

Παρόλα αυτά κατά τον Newmark (1988: 21), όσο και να καταφέρει κανείς να ακολουθήσει τις ενδεικτικές του «συμβουλές», αλλά και να είναι ικανός να αντιληφθεί και να αναπαράγει με ακρίβεια εικόνες και στοιχεία, το βασικότερο και μεγαλύτερο πρόβλημα με το οποίο θα έρθει αντιμέτωπος, είναι η μέθοδος που θα πρέπει να χρησιμοποιήσει για να μεταφράσει, αφού όλοι αποπειρώνται να μεταφράσουν κατά πρόταση, πράγμα το οποίο τους οδηγεί στο να αμελούν πιθανούς συνδυασμούς προτάσεων. Μπορεί λοιπόν για το Newmark αυτό να αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα, όμως το μεγαλύτερο δύλημα για ένα μεταφραστή, κατά την άποψη του, είναι το εάν θα μεταφράσει κατά λέξη, ή εάν θα μεταφράσει ελεύθερα.

Παρόλες αυτές τις τεκμηριωμένες απόψεις όμως, οι πλέον επτά καθιερωμένες τεχνικές μετάφρασης, προέκυψαν από τη μελέτη των J.P. Vinay και J.Darbelnet¹⁰(1960) και τα συμπεράσματά τους. Η μελέτη αυτή μπορεί βασίζεται κυρίως στην σύγκριση της γαλλικής και της αγγλικής γλώσσας, όμως τα συμπεράσματά της ισχύουν για οποιοδήποτε ζεύγος γλωσσών, διότι εστιάζει την προσοχή της στο λεξιλόγιο, στη συναρμογή και στο μήνυμα.

¹⁰ Οι πρώτοι γλωσσολόγοι που ανακάλυψαν και πρότειναν μεταφραστικές τεχνικές, με σκοπό να εφαρμοστούν στη διαδικασία της μετάφρασης (βλ. "Stylistique comparée du français et de l'anglais").

Η μελέτη αυτή σαφώς δεν αποτελεί μεταφραστικό οδηγό και θα λέγαμε πως τα πορίσματα της είναι αρκετά κοντά στα πορίσματα του Newmark (1988), και η χρήση τους είναι ευρέως γνωστή και ενεργή. Οι επτά μεταφραστικές τεχνικές, είναι οι εξής : Δάνειο, κατά λέξη μετάφραση, ισοδυναμία, έκτυπο, μετάταξη, προσαρμογή, μετατροπία.

Κεφάλαιο 2:

Ισοδυναμία και λογοτεχνική μετάφραση

Στο παρόν κεφάλαιο θα ασχοληθούμε με τη λογοτεχνική μετάφραση και τη λογοτεχνία, την ισοδυναμία, τα χαρακτηριστικά αυτών και τους ορισμούς τους. Θα αναλύσουμε το ρόλο τους στην επιστήμη της μετάφρασης, και πώς, και εάν είναι εφικτό, να τις προσεγγίσουμε.

2.1 Τι είναι ισοδυναμία ;

Αρχικά, σε ένα γενικό πλαίσιο, έχοντας υπόψη ως δεδομένο πως η μετάφραση δε μπορεί να ορισθεί με ακρίβεια, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως το ίδιο συμβαίνει και με την περίπτωση της ισοδυναμίας, αφού η ίδια αποτελεί θα λέγαμε, ένα μέρος της.

Όπως έχει προαναφερθεί, η ισοδυναμία μπορεί να θεωρηθεί ως μια μέθοδος μετάφρασης, που δεν είμαστε σε θέση να την ορίσουμε, είμαστε όμως σε θέση να τοποθετηθούμε περιφραστικά ως προς το αντικείμενο της. Δεν είναι εύκολο λοιπόν να την ορίσουμε και αυτό γιατί η ισοδυναμία εκφράζει την έννοια της αναλογίας, στοιχείο που θεωρείται πολύ σχετικό για τα δεδομένα της μετάφρασης, διότι ο σημασίες των λέξεων και των προτάσεων χρησιμοποιούνται με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά στην κάθε γλώσσα (Κεντρωτής, 2000: 151).

Ο Newmark (1988) υποστηρίζει πως το φαινόμενο της ισοδυναμίας είναι και το επιθυμητό αποτέλεσμα μιας μετάφρασης, γνωρίζοντας πάντα πως αυτό το αποτέλεσμα είναι σχεδόν απίθανο να επιτευχθεί σε δύο περιπτώσεις. Η πρώτη περίπτωση, είναι εκείνη κατά την οποία ο σκοπός του κειμένου αφετηρίας είναι να επηρεάσει, και του κειμένου αφίξεως να ενημερώσει, και η δεύτερη περίπτωση είναι εκείνη κατά την οποία υπάρχει ένα μικρό κενό, ή αλλιώς μια μικρή τρύπα θα λέγαμε, μεταξύ των δύο κειμένων (1988: 48).

Σύμφωνα με τη Bassenett (1980), η απάντηση στο ερώτημα για το πώς ορίζεται η ισοδυναμία, είναι πως ορίζεται από δύο κατευθυντήριες γραμμές που προκύπτουν από μελέτες στον τομέα της μετάφρασης, από τις οποίες η πρώτη βασίζεται στα σημασιολογικά προβλήματα, αλλά και στη μεταφορά ενός σημασιολογικού περιεχομένου

από μια γλώσσα αφετηρίας σε μια γλώσσα αφίξεως, και δεύτερη αναφέρεται στην ισοδυναμία των κυριολεκτικών κειμένων (1980: 37).

Η House (1997), αναφέρει πως η ισοδυναμία αποτελεί τον πυρήνα της μεταφραστικής θεωρίας, αλλά και την εννοιολογική και σημασιολογική βάση για την εκτίμηση της ποιότητας μιας μετάφρασης (1997: 5).

Όλα αυτά μας δίνουν την ιδέα πως η ισοδυναμία είναι κάτι γενικό και σχετικό, αλλά και δύσκολο στο να το μετατρέψουμε σε κάτι πιο συγκεκριμένο, αφού φαίνεται να έχει πολλές μορφές (π.χ ισοδυναμία περιεχομένου, κειμενική ισοδυναμία κλπ.), άρα και διαφορετικό περιεχόμενο (Κεντρωτής, 2000: 279-280). Για να γίνουμε πιο συγκεκριμένοι όσον αφορά τις διάφορες μορφές της ισοδυναμίας, λαμβάνουμε υπόψη την άποψη του Nida (1964), ο οποίος διαχωρίζει την ισοδυναμία σε δύο κατηγορίες, στην τυπική και τη δυναμική ισοδυναμία. Στόχος της δυναμικής ισοδυναμίας, δεν είναι τόσο η κατανόηση, όσο το να καταφέρει να δημιουργήσει μια σύνδεση μεταξύ του αναγνώστη και του κειμένου, με έναν αρκετά φυσικό και απλοϊκό τρόπο, χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα μέσα, τα οποία ταιριάζουν απόλυτα στο πολιτισμικό προφίλ του αναγνώστη. Η τυπική ισοδυναμία από την άλλη, φαίνεται να είναι μια μορφή ισοδυναμίας πιο πιστή στα στοιχεία της γλώσσας αφετηρίας (1964: 159).

Με βάση λοιπόν όλα τα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε πως ναι μεν η ισοδυναμία θεωρείται και εκείνη μια επιστήμη, όμως σε κάθε περίπτωση η χρήση της και η χρησιμότητα της είναι εντελώς διαφορετικές, και ο όρος «ισοδυναμία» χρησιμοποιείται για να εκφραστούν με επίσημο τρόπο οι σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα στις διάφορες λεξικές ενότητες του κειμένου αφετηρίας και του κειμένου αφίξεως (Κεντρωτής, 2000: 264).

2.1.1 Ποιος είναι ο ρόλος της ισοδυναμίας στη μετάφραση και ποια τα προβλήματα που προκύπτουν ;

Σύμφωνα με τον Κεντρωτή (2000: 264-265), ο ρόλος της ισοδυναμίας στη μετάφραση, είναι να καταφέρει να περιγράψει, όπως προαναφέραμε, τις σχέσεις που ιδρύονται ανάμεσα σε λεξικές ενότητες και προτάσεις. Παρόλα αυτά όμως η ισοδυναμία και η μετάφραση δεν είναι ίδιες, διότι η ισοδυναμία στη μετάφραση είναι ξεκάθαρο πως συμβολίζει τη σχέση του κειμένου αφετηρίας και του κειμένου αφίξεως, χωρίς να γνωρίζουμε με ακρίβεια τις ιδιότητες της σχέσης αυτής. Η σχέση λοιπόν των δύο κειμένων πρέπει να αποδοθεί διαφορετικά, άρα γίνεται κατανοητό πως η πιθανότητα να υπάρξει αυτούσια ισοδυναμία μεταξύ κειμένου αφετηρίας και κειμένου αφίξεως είναι μηδαμινή (2000: 280).

Βασιζόμενοι σε όλα τα παραπάνω, αντιλαμβανόμαστε πως η επίτευξη της ισοδυναμίας στη μετάφραση δεν είναι εύκολη υπόθεση, αφού η ισοδυναμία αποτελεί ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα προβλήματα των τελευταίων δεκαετιών (House, 1997: 6), και σαφώς επιφέρει προβλήματα είτε σε λεξικό, είτε σε μορφολογικό, είτε σε νοηματικό επίπεδο. Όσον αφορά το λεξικό επίπεδο, ένα βασικό εμπόδιο για την επίτευξη μιας σωστής ισοδυναμίας, είναι οι ιδέες γύρω από την κουλτούρα του εκάστοτε κειμένου αφετηρίας, δηλαδή η περίπτωση κατά την οποία μία κουλτουραλική ιδέα του πολιτισμού της γλώσσας αφετηρίας, δεν υφίσταται στη γλώσσα αφίξεως, είτε αυτή αναφέρεται σε θρησκευτικές πεποιθήσεις, είτε σε παραδοσιακή κουζίνα κλπ. (Baker, 1992: 21). Με αυτή την άποψη είναι σύμφωνη και η Bassnett (1980), η οποία υποστηρίζει πως είναι αρκετά δύσκολο να μεταφέρουμε ένα μήνυμα από τη γλώσσα αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως με ισοδυναμία, όταν το μήνυμα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την κουλτούρα της γλώσσας αφετηρίας, όπως είναι για παράδειγμα οι ιδιωτισμοί, ή τα λογοπαίγνια (1980: 33).

Κάτι ακόμη που μας προβληματίζει αρκετά, είναι η περίπλοκη διαμόρφωση που μπορεί να έχει η γλώσσα αφετηρίας, κάτι που είναι αρκετά συχνό φαινόμενο στην περίπτωση της, όπως επίσης και το πρόβλημα των διαφορετικών αντιθέσεων και διαφορών των γλωσσών σχετικά με το νόημα. Φυσικά οι αντιθέσεις αυτές και οι διαφορές, δεν περιορίζονται μόνο σε νοηματικό επίπεδο αλλά παίρνουν και φυσική έκταση, διότι η φυσική προοπτική μπορεί να έχει μεγαλύτερη βαρύτητα σε μια γλώσσα συγκριτικά με μια άλλη, και αυτό γιατί αναφέρεται σε ανθρώπους ή στοιχεία που συσχετίζονται άμεσα

μεταξύ τους και εκφράζονται με συνδυασμούς λέξεων. Η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο περίπλοκη όταν το κείμενο στη γλώσσα αφετηρίας περιέχει λέξεις-δάνεια, διότι η εύρεση μιας λέξης στη γλώσσα αφίξεως, ισοδύναμης με τη λέξη-δάνειο της γλώσσας αφετηρίας, δεν είναι πάντα δυνατή (Baker, 1992: 21-23).

Αντιλαμβανόμαστε λοιπόν πως η ισοδυναμία στη μετάφραση είναι μια αρκετά δύσκολη υπόθεση, διότι δεν είμαστε σε θέση ούτε να την ορίσουμε, ούτε να τη φέρουμε εις πέρας με σίγουρη επιτυχία σε κάθε περίπτωση. Παρόλα αυτά ισοδυναμία παρατηρούμε σε όλες τις μορφές μετάφρασης όπως είναι η μετάφραση νομικών κειμένων ή η λογοτεχνική μετάφραση.

2.2 Λογοτεχνική μετάφραση και μεταφορά στη λογοτεχνία.

Ο όρος λογοτεχνική μετάφραση δεν είναι ένας όρος που προήλθε από την ελληνική γλώσσα, αλλά είναι η μετάφραση του όρου «literary translation», ο οποίος είναι στα αγγλικά, και του όρου «traduction litteraire», ο οποίος είναι στα γαλλικά, και αναφέρεται μόνο στη μετάφραση διάφορων λογοτεχνικών έργων και όχι οποιουδήποτε κειμένου που μπορεί να είναι γραμμένο με λογοτεχνικό ύφος και μοτίβο (Δημητρούλια, Κεντρωτής, 2015: 25). Όπως όλα τα είδη μετάφρασης, έτσι και η λογοτεχνική, είναι δύσκολη στην προσέγγιση της. Η λογοτεχνική μετάφραση φαίνεται να σχετίζεται άμεσα με τη λογοτεχνία, και σε ένα γενικό πλαίσιο η λογοτεχνία και η μετάφραση είναι δύο επιστήμες, θα λέγαμε, άμεσα συνδεδεμένες με την ιστορία. Για να καταφέρουμε λοιπόν να ορίσουμε τη λογοτεχνική μετάφραση, θα πρέπει να ορίσουμε τη λογοτεχνία, και για να το πετύχουμε αυτό, θα πρέπει να λάβουμε υπόψη τη χρονική περίοδο κατά την οποία έχει καταγραφεί ένα λογοτεχνικό κείμενο, το οποίο αποτελεί και το κείμενο αφετηρίας σε μια λογοτεχνική μετάφραση (2015: 30).

Η λογοτεχνία έχει από μόνη της έχει τη δυνατότητα να μας συνεπάρει, άλλοτε με το να δημιουργεί εικόνες στο μυαλό μας αρκετά παραστατικές, και άλλοτε με το να μας δημιουργεί έντονα συναισθήματα. Αυτό συμβαίνει, διότι στη λογοτεχνία καμία λέξη δε πάει χαμένη, καταγράφεται κάθε γεγονός με λεπτομέρεια, ακόμη και αν αυτό το γεγονός δεν είναι και τόσο μεγάλης σημασίας. Η λογοτεχνία είναι μια παραπλανητική αλλά πολύ απλή δουλειά, η οποία καταφέρει να μας μένει στο μυαλό πολύ έντονα για καιρό, και υπάρχουν πολλά κομμάτια της διασκορπισμένα στις γλώσσες του κόσμου, και αυτά τα κομμάτια αποτελούν και το βασικότερο κίνητρο ώστε να πραγματοποιήσει κανείς μια λογοτεχνική μετάφραση. Φυσικά υπάρχουν πολλοί περισσότεροι λόγοι για τους οποίους θα μπορούσε κανείς να ξεκινήσει την ενασχόληση με τη λογοτεχνική μετάφραση, αλλά αυτό είναι κάτι που είναι σχετικό για τον καθένα. Εάν για παράδειγμα κάποιος επιθυμεί να πραγματοποιεί μεταφράσεις επαγγελματικά έναντι μεγάλων χρηματικών ανταμοιβών, καλό θα ήταν να ασχοληθεί με άλλες μορφές μετάφρασης και όχι με τις λογοτεχνικές. Αυτό δε σημαίνει βέβαια πως η λογοτεχνικές μεταφράσεις πραγματοποιούνται φιλανθρωπικά και χωρίς καμία χρηματική ανταμοιβή, απλά μπορεί κανείς να εξασκήσει κάτι τέτοιο σαν μια δευτερή εργασία και όχι ως βασική. Παρόλα αυτά όμως αξίζει κανείς

να ασχοληθεί με τη λογοτεχνική μετάφραση, διότι αξίζει να μεταφέρονται και να γνωστοποιούνται διάφορα λογοτεχνικά έργα, με το μοναδικό τρόπο του εκάστοτε μεταφραστή, ο οποίος συμβάλλει στην εικόνα και στο συναίσθημα με το δικό του μοναδικό τρόπο. Φυσικά αυτό δεν είναι κάτι εύκολο για το μεταφραστή αφού σε ένα γενικό πλαίσιο, το δυσκολότερο κομμάτι στη λογοτεχνική μετάφραση, είναι πως δίνει έμφαση στο τρόπο που λέει κάποιος κάτι, παρά στο τι λέει πραγματικά. Η λογοτεχνική μετάφραση λοιπόν, είναι η πιο απαιτητική μορφή μετάφρασης και αυτό γιατί βασίζεται στη λογοτεχνία, και όσο κλισέ και εάν ακούγεται αυτό, η λογοτεχνία είναι μια πολύ σκληρή δουλειά που απόσκεπά στην αγάπη και το συναίσθημα (Landers, 2001: 4-7).

Από διάφορες μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί από ειδήμονες, συμπεραίνεται ότι η λογοτεχνία αποτελείται από πολλά φαινόμενα μεταφοράς. Αυτό συμβαίνει διότι οι μεταφορές ενισχύουν τις εικόνες και τα συναισθήματα που προκαλούν τα λογοτεχνικά κείμενα, δίνοντας χρώμα και ποιητική νότα στο σύνολο ενός λογοτεχνικού έργου, αλλά ενισχύεται και η ίδια η μεταφορά μέσα από αυτό, επειδή στη λογοτεχνία οι μεταφορικές εκφράσεις αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους με ένα μοναδικό τρόπο, αλλά αλληλοεπιδρούν και με τη διάσταση του λογοτεχνικού λόγου που προκύπτει μέσα από αυτές. Αυτό συμβαίνει διότι η μεταφορά έχει διανοητικές λειτουργίες, οι οποίες εστιάζουν στην ίδια τη μεταφορά και την αναγνωρίζουν ως γλωσσικό φαινόμενο. Έτσι καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η χρήση της μεταφοράς στη λογοτεχνία διαφέρει αρκετά από τη χρήση της μεταφοράς οπουδήποτε αλλού (Semino, Steen, 1994: 233-235).

Κεφάλαιο 3:

Μεταφορά

Στο παρακάτω κεφάλαιο θα προσεγγίσουμε την έννοια της μεταφοράς, θα αναλύσουμε τα είδη της και θα ασχοληθούμε με το σκοπό της. Τα μοντέλα μεταφοράς που θα παρατεθούν παρακάτω, θα μας ανοίξουν τους ορίζοντες για την ορθή μετάφραση της μεταφοράς, αλλά και για την εύκολη αναζήτηση και αναγνώριση της. Μπορεί άραγε μια μεταφορά να μεταφραστεί, χωρίς να χάσει το νόημα της;

3.1 Τι ονομάζουμε μεταφορά και ποιος είναι ο σκοπός της ;

Για αρχή οφείλουμε να γνωρίζουμε πως οι λέξεις αυτού καθ' αυτού είναι σύμβολα πραγμάτων και όχι πράγματα από μόνες τους, και όπως έχουμε προαναφέρει, οι λέξεις είναι εκείνες που χτίζουν το νόημα (Newmark, 1981: 84).

Μια λέξη λοιπόν, μας βοηθά να δημιουργήσουμε την εικόνα ενός ατόμου, αντικειμένου ή ακόμη και ενός ήχου, στο μυαλό μας, με λίγα λόγια να εικονοποιούμε τη λέξη αυτή. Η εικονοποιία σε ένα γενικό πλαίσιο, εξαρτάται από τις ομοιότητες που μπορεί να υπάρχουν μεταξύ ενός στοιχείου και του αντικειμένου του στοιχείου αυτού, είτε η ομοιότητα αυτή είναι φυσικής, είτε γεωγραφικής φύσεως. Σε πιο απλά λόγια, εξαρτάται από τη μορφή και το νόημα. Για παράδειγμα η λέξη «μπαμ» είναι εικονοποιητική ως προς το φωνητικό της μέσο, (όπως άλλωστε και οι λέξεις «μπουμ», «τακ», «τσαφ,τσουφ» κλπ.), και όχι ως προς το γραφικό. Η σχέση και η ομοιότητα που δημιουργείται μεταξύ των διάφορων νοημάτων που συσχετίζονται με κάποια μορφή, και το σύνολο των μορφών, είναι δύο πράγματα πολύ σημαντικά για την ανάλυση των φυσικών γλωσσών, διότι η σχέση μορφής και νοήματος είναι εκείνη που ορίζει τον πιο σύνθετο τύπο της εικονοποιίας. Αυτό γίνεται εύκολα αντιληπτό, αφού η σχέση αυτή είναι σε θέση να επεκτείνει το νόημα από το στάδιο της βασικής σημασίας μιας λέξης, στο στάδιο της μεταφορικής (Κεντρωτής, 2000: 311).

Αφού καταφέραμε να προσεγγίσουμε σε ένα γενικό πλαίσιο τη λειτουργία της μεταφοράς, μπορούμε και να την ορίσουμε;

Όλοι γνωρίζουμε τη μεταφορά σαν ένα σχήμα λόγου το οποίο χρησιμοποιεί τις λέξεις με άλλη σημασία από αυτή της κυριολεκτικής. Θα μπορούσαμε να πούμε πως η μεταφορά είναι η απόρροια της παρομοίωσης, η μια παρομοίωση από μόνη της, και αυτό γιατί η μεταφορά είναι μια μορφή σύγκρισης στοιχείων, η οποία βασίζεται σε ομοιότητες που υπάρχουν ήδη μεταξύ των στοιχείων αυτών. Για παράδειγμα στη φράση «το ψωμί είναι τούβλο», εννοείται «το ψωμί είναι σαν τούβλο», ή στη φράση «έχει μυαλό κουκούτσι», εννοείται «έχει μυαλό σαν κουκούτσι» κλπ.

Έτσι λοιπόν αντιλαμβανόμαστε πως σκοπός της μεταφοράς είναι να «χαρίζει» στην κυριολεκτική γλώσσα και να τη διακοσμή, να χρωματίσει και να ζωντανέψει διάφορα είδη κειμένων ή ακόμα και να τα μετατρέψει σε δραματικά, πνευματώδη, δημοσιογραφικά κλπ. όπως επίσης και να καταφέρει να περιγράψει πλήρως ένα χαρακτηριστικό, μια οντότητα, ένα γεγονός, όσο το δυνατό πιο συνοπτικά και με ένα τρόπο λίγο πιο σύνθετο από ότι συνηθίζεται στη χρήση της κυριολεκτικής γλώσσας. Το κίνητρο της μεταφοράς είναι ο συναισθηματισμός, και όλη η συναισθηματική έκφραση εξαρτάται από το πόσο αλληγορική είναι η γλώσσα της μεταφοράς, και από τη δυνατότητα της να επαναφέρεται στα ψυχοσυναισθηματικά της πλαίσια. Και αυτό γιατί εάν ο μόνος σκοπός της μεταφοράς ήταν να δίνει χρώμα στη γλώσσα και όχι να τη βελτιώσει, με σκοπό να περιγράφεται μια συλλογική σκέψη με ακρίβεια, δεν θα μπορούσαμε να τη λάβουμε σοβαρά υπόψη (Newmark, 1981: 84)

Οι Lakoff και Johnson (1980/2005)¹¹, θεωρούν τη μεταφορά ένα φαινόμενο που αφορά την ανθρώπινη σκέψη. Συγκεκριμένα αναφέρουν πως «το κοινό αντιληπτικό μας σύστημα, με βάση το οποίο σκεφτόμαστε και δρούμε είναι ουσιαστικά μεταφορικής φύσεως» (1980/2005: 25).

Μια μεταφορά μπορεί να αντικατασταθεί από κυριολεξία, χωρίς όμως να χάσει το νόημα της, ασχέτως με το πόσο δυνατή ή αδύναμη θεωρείται. Άλλωστε όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Κεντρωτής (2000: 311) : «Η δύναμη ή η αδυναμία μιας μεταφοράς βρίσκεται στις λέξεις, μόνον εκεί και πουθενά αλλού!» Σύμφωνα με τον ίδιο, όλες οι γλώσσες έχουν εκ φύσεως μεταφορικές ικανότητες, και δεν υπάρχει καμία λέξη σε οποιαδήποτε γλώσσα που να μην είναι σε θέση να είναι μεταφορική. Υποστηρίζει πως η μεταφορά είναι ένα έργο τέχνης μέσω του οποίου μπορεί να εκφραστεί η αισθητική

¹¹ Το έργο των Lakoff και Johnson «Metaphors we live by» (1980), έχει μεταφραστεί στην ελληνική από την Καλομενίδου (2005) με τον τίτλο «Ο μεταφορικός λόγος: Ο ρόλος της μεταφοράς στην καθημερινή μας ζωή».

αλήθεια, στις οποίες το περιεχόμενο δεν υπάρχει τίποτα που να είναι απόλυτο και δεν ελέγχει τίποτα το πραγματικό (2000: 313).

3.2 Τα είδη της μεταφοράς.

Ο Κεντρωτής (2000: 324-359), μας παραθέτει τα είδη μεταφορών, βασιζόμενος στην τεκμηριωμένη άποψη του Newmark (1988: 106-113) για τις κατηγορίες μεταφορών και τις ιδιότητες των κατηγοριών αυτών.

Για αρχή θα αναφερθούμε στην κατηγορία των νεκρών μεταφορών. Οι «νεκρές μεταφορές» (dead metaphors), είναι οι μεταφορές που τυγχάνει πολλές φορές να αναφέρονται σε μέρη του ανθρώπινου σώματος, σε οικολογικά συστήματα, στο χώρο, στο χρόνο κλπ. Κατά κύριο λόγο όμως, είναι εκείνες οι μεταφορές οι οποίες χάνουν, κατά ένα πολύ μεγάλο μέρος, τη μεταφορική τους ιδιότητα μέσα στο κείμενο, είναι δυσδιάκριτες, και πολλές φορές κατά τη μετάφρασή τους είναι πολύ εύκολο να χαθεί εντελώς το νόημά τους, και οι μεταφορική τους έννοια, όπως άλλωστε γίνεται σε πολλές περιπτώσεις μετάφρασης.

Οι νεκρές μεταφορές χωρίζονται σε τρία στοιχειώδη τμήματα. Στο πρώτο τμήμα συμπεριλαμβάνονται οι μεταφορές οι οποίες περιέχουν λέξεις που μπορούν εύκολα να αντικατασταθούν από ίδιες λέξεις σε άλλες γλώσσες, περιγράφοντας ακριβώς την ίδια εικόνα και έννοια (π.χ λάμπω/shine). Στο δεύτερο τμήμα ανήκουν οι λέξεις οι οποίες αφού μεταφραστούν, δεν είναι σε θέση να παραμείνουν μεταφορικές, όπως οι μονολεκτικές μεταφορές ή οι μετωνυμίες (π.χ κουνουπίδι μτφρ.= μεθυσμένος/άνθρωπος ανόητος). Αυτές οι νεκρές μεταφορές είναι συχνά μεγάλες παγίδες για το μεταφραστή. Στο τρίτο και τελευταίο τμήμα ανήκουν οι λέξεις των οποίων οι μεταφορικές έννοιες είναι σε θέση να υφίστανται σε οποιαδήποτε γλώσσα, αλλά και σε θέση να συνυπάρξουν αρμονικά μεταξύ τους, και αυτό γιατί ασκούνται φρασεολογικές επιδράσεις μεταξύ των γλωσσών.

Αμέσως μετά έρχονται οι λεγόμενες «στερεότυπες» ή «κοινότοπες μεταφορές» (cliché metaphors). Οι στερεότυπες μεταφορές έχουν αρκετές ομοιότητες με τις νεκρές μεταφορές που αναφέραμε παραπάνω, διότι είναι και αυτές αρκετά δυσδιάκριτες, και συχνά τις αναγνωρίζουμε από τις ίδιες ακριβώς αναφορές τους. Υπάρχουν τέσσερις τύποι στερεότυπων μεταφορών, εκ των οποίων ο πρώτος αναφέρεται σε μεταφορές με μεταφορικό επίθετο και κυριολεκτικό ουσιαστικό (π.χ λαδωμένα μαλλιά, φωτεινός άνθρωπος, σκοτεινό βλέμμα κ.α.). Αυτός ο τύπος ονομάζεται λιτή στερεότυπη μεταφορά (simplex metaphor). Το αντίθετο της λιτής στερεότυπης μεταφοράς, είναι η σύμπλοκη στερεότυπη μεταφορά (complex metaphor), η οποία αποτελείται από ένα μεταφορικό ρήμα

και ένα μεταφορικό ουσιαστικό (π.χ. πετάει η ομάδα, βαράμε μύγες, έδωσε το γάιδαρο, μπρίκια κολλάμε κ.α.). Στην περίπτωση αυτή, ο μεταφραστής έχει τη δυνατότητα να μεταφέρει από τη γλώσσα αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, τη μεταφραζόμενη μεταφορά, χωρίς αυτή να επιδεχθεί αλλαγές (κυριολεκτική μετάφραση), ή επινοώντας μια ισοδύναμη μεταφορική έκφραση στη γλώσσα αφίξεως, με εκείνη της γλώσσας αφετηρίας (μεταφορική μετάφραση). Ο τρίτος τύπος στερεότυπης μεταφοράς είναι εκείνος με ένα μεταφορικό ουσιαστικό/επίθετο/επιθετική μετοχή, σε ονομαστική πτώση (π.χ. λιακάδα μου (= αγάπη μου), σκυλί (=ανθεκτικό) κ.α.). Και σε αυτή την περίπτωση ο μεταφραστής είναι σε θέση να μεταφράσει κυριολεκτικά ή μεταφορικά. Ο τέταρτος και τελευταίος τύπος στερεότυπης μεταφοράς, είναι εκείνος με δύο κυριολεκτικά ουσιαστικά, το πρώτο σε πτώση ονομαστική, το δεύτερο σε πτώση γενική (π.χ το άνθος της ηλικίας του, τα βάθη της καρδιάς, το μάτι του κυκλώνα κ.α.). Εδώ και πάλι ο μεταφραστής έχει την επιλογή να μεταφράσει είτε κυριολεκτικά, είτε μεταφορικά.

Ακόμη ένα είδος μεταφοράς είναι γνωστές «εξ' αποθέματος» ή αλλιώς «αποθησαυρισμένες μεταφορές» (stock metaphors). Οι μεταφορές αυτές έχουν την τάση να υποκαθιστούν ένα γεγονός είτε αναφορικά, είτε πραγματολογικά, με παρομοίωση, μετατροπή μεταφοράς σε κυριολεξία, αντικατάσταση εικόνας ή και αφαίρεση. Το πιο συχνό φαινόμενο μετάφρασης μιας εξ' αποθέματος μεταφοράς είναι η αντικατάσταση της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, με μία ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως. Οι αποθησαυρισμένες μεταφορές δε διαφέρουν ιδιαίτερα από τις νεκρές ή τις στερεότυπες, αφού είναι εξίσου δυσδιάκριτες. Χωρίζονται σε ορισμένες επιμέρους κατηγορίες, εκ των οποίων η πρώτη αναφέρεται σε μονολεκτικές ή σύμπλοκες μεταφορές (ανάλογα με τον αριθμό των λέξεων που διαθέτουν, δηλαδή, εάν διαθέτουν μόνο μία η δύο λέξεις είναι μονολεκτικές, εάν διαθέτουν από δύο και πάνω είναι σύμπλοκες). Η δεύτερη κατηγορία εξ' αποθέματος μεταφορών είναι οι κουλτουραλικές (cultural), οι οποίες διακρίνονται με βάση την ποιότητα του περιεχομένου τους (θρησκευτικό, ενδυματολογικό κλπ.), η τρίτη κατηγορία είναι οι γενικές, με τάσεις καθολικεύσεως (universal), οι οποίες εμφανίζονται στις περιπτώσεις εξ' αποθέματος μεταφορών πολιτιστικού περιεχομένου, και έχουν την τάση να εξαπλωθούν παγκοσμίως. Οι αμέσως επόμενες είναι οι γενικές με τάσεις μεγάλης διασποράς (widely spread), οι οποίες διακρίνονται με βάση τη γλωσσική έκταση που λαμβάνουν στο χώρο. Μετά έρχονται οι ατομικές (subjective aspects), των οποίων η

διάκριση γίνεται με βάση διάφορες υποκειμενικές απόψεις, που απέχουν αρκετά μεταξύ τους¹².

Σε ένα γενικό πλαίσιο, ο τόνος και η σημασία μιας εξ' αποθέματος μεταφοράς συχνά αλλάζουν κατά τη μετάφραση, και ιδιαίτερα όταν ο μεταφραστής προσπαθεί να επινοήσει μια αντίστοιχη εικόνα με εκείνη της γλώσσας αφετηρίας, στη γλώσσα αφίξεως. Η μετάφραση μεταφορών αυτής της κατηγορίας θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με α) αναπαραγωγή της εκάστοτε εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, στη γλώσσα αφίξεως (διαδικασία αρκετά δύσκολη στην περίπτωση μετάφρασης σύμπλοκων μεταφορών, διότι το πόσο είναι εφικτό να αναπαραχθεί η εικόνα μιας σύμπλοκης μεταφοράς, εξαρτάται από την κουλτούρα της γλώσσας αφίξεως. Μπορεί η αναπαραγωγή να είναι πιστή στην εικόνα της γλώσσας αφετηρίας, σχεδόν πιστή, καθόλου πιστή ή ακόμη και αδύνατη), β) αντικατάσταση αντικατάσταση της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, με πρότυπη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως (σε κάποιες περιπτώσεις η εικόνα της γλώσσας αφετηρίας δεν αλλοιώνεται κατά τη μετάφραση, αλλά μόνο εφόσον έχει αναστραφεί ή την έχουν προσεγγίσει πιο εξειδικευμένα, και σε κάποιες περιπτώσεις η εικόνα αλλάζει εντελώς αφού μεταφραστεί), γ) με μετάφραση της μεταφοράς με παρομοίωση (διατηρώντας στη γλώσσα αφίξεως, την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας), δ) με μετάφραση της μεταφοράς με παρομοίωση και κυριολεκτική επεξήγηση (μέσω αυτής επιτυγχάνεται η σύνδεση της επικοινωνιακής διάστασης της μετάφρασης με τα σημασιολογικά στοιχεία του κειμένου), ε) μετατροπή της μεταφοράς σε κυριολεκτική έκφραση (αυτό συμβαίνει όταν μια εικόνα με μεγάλο κυριολεκτικό εύρος στη γλώσσα αφίξεως, αντικαθιστά μια εικόνα με μεγάλο κυριολεκτικό εύρος στη γλώσσα αφετηρίας), στ) με αφαίρεση της μεταφοράς στο μετάφρασμα (αυτό συμβαίνει μόνο όταν ένα κείμενο δεν είναι ποιητικού, νομικού ή γλωσσικού περιεχομένου), ζ) με μετάφραση της μεταφοράς με παράλληλη ερμηνεία ή επεξήγηση (δηλαδή επεξηγούμε μέσα στο κείμενο ή και με υποσημείωση, το νόημα της μεταφοράς που έχουμε μεταφράσει).

Άλλο ένα είδος μεταφοράς είναι η «νωπή» ή αλλιώς «αρτιγέννητη μεταφορά» (recent metaphor). Οι νωπές μεταφορές αποτελούνται από φράσεις ή λέξεις οι οποίες τοποθετούνται η μία πίσω από την άλλη με σκοπό να συνθέσουν ένα νόημα, και συνήθως είναι μεταφορικοί νεολογισμοί (π.χ είμαι στα χái μου, έφαγα ξενέρα, τετράγωνη λογική κλπ.). Τις συγκεκριμένες μεταφορές εάν δεν είμαστε σε θέση να τις αντικαταστήσουμε με

¹² Στα είδη μεταφορών, θα λέγαμε πως ανήκουν και οι «προσαρμοσμένες μεταφορές» (adapted metaphors), οι οποίες κατατάσσονται στην κατηγορία εξ' αποθέματος μεταφορών. Παρόλα αυτά η ενασχόληση μας περιορίζεται και επικεντρώνεται σε όλες τις αναφέρουσες κατηγορίες μεταφορών.

ισοδύναμες εικόνες στη γλώσσα αφίξεως, είμαστε αναγκασμένοι να τις αποδώσουμε περιφραστικά ή και να τις περιγράψουμε με ένα πιο ευρύ τρόπο, χρησιμοποιώντας εισαγωγικά, έντονους τόνους πλάγιους χαρακτήρες κλπ.

Τέλος, ένα είδος μεταφοράς επίσης είναι οι «αυθεντικές» ή «γνήσιες μεταφορές» (original metaphors), είναι οι λεγόμενες «ποιητικές μεταφορές», οι οποίες αναφέρονται συνήθως σε κυριολεκτικές μεταφράσεις εμπλουτίζουν το κείμενο και προωθούν σημαντικά μηνύματα. Οι αυθεντικές μεταφορές μπορεί να είναι και νωπές την ίδια στιγμή, είναι ελεύθερες, μεταφράζονται εύκολα και σπάνια σχετίζονται με την κουλτούρα και ακόμα και όταν συμβαίνει αυτό, δεν είναι εφικτό να μεταφραστούν (τα λογοπαίγνια θεωρούνται μια μορφή αυθεντικής μεταφοράς). Κατά τη μετάφραση των αυθεντικών μεταφορών πρέπει να εστιάζουμε στην αναπαραγωγή της εικόνας και όχι τόσο στην αναπαραγωγή του νοήματος, και είναι δυνατό, εάν το επιθυμούμε, να μεταφράσουμε μια αυθεντική μεταφορά στη γλώσσα αφετηρίας, με μια αυθεντική μεταφορά στη γλώσσα αφίξεως, όπως επίσης και να την αποδώσουμε κυριολεκτικά, αλλά και χρησιμοποιώντας οικείες, στη γλώσσα αφίξεως, λέξεις.

Κεφάλαιο 4 :

Βιογραφία και το έργο :

Oscar Wilde

Ο Oscar Fingal O' Flahertie Wills Wilde, γεννήθηκε στις 16 Οκτωβρίου στο Δουβλίνο και απεβίωσε στις 30 Νοεμβρίου του 1900. Ασχολούνταν με την ποίηση και το δράμα, όπως επίσης ήταν μυθιστοριογράφος, κριτικός και λογοτέχνης. Ασχολήθηκε επίσης με τα διάφορα είδη του γραπτού λόγου κατά την δεκαετία του 1880 και στις αρχές της επόμενης δεκαετίας, καταξιώθηκε στην θεατρική συγγραφή στο Λονδίνο.

Ο Oscar Wilde έμαθε από μικρός να χειρίζεται πολύ σωστά την Γαλλική γλώσσα αλλά και την Γερμανική. Έτσι λοιπόν η κύρια ενασχόληση του κατά την περίοδο φοίτησης του ήταν οι κλασικές σπουδές, αφού η κλίση του προς τον Κλασικισμό ήταν κάτι εμφανές από την παιδική του ηλικία. Πραγματοποίησε λοιπόν τις σπουδές του αρχικά στο Trinity College του Δουβλίνου και αμέσως μετά στο Magdalen College της Οξφόρδης. Έκανε επίσης πολλά ταξίδια στο Παρίσι, όπου και σπούδασε ζωγραφική.

Όσον αφορά τη φοίτηση λοιπόν, ο ίδιος κέρδισε υποτροφία για σπουδές στον τομέα της Κλασικής Φιλολογίας από το 1871 έως το 1874 στο κολλέγιο του Δουβλίνου, και το Trinity, όντας ένα από τα καλύτερα κολλέγια στο είδος του, βοήθησε τον Wilde να αναπτύξει το φυσικό του ταλέντο. Πραγματοποίησε την συνέχεια των σπουδών του στην Οξφόρδη έως το 1878. Κατά την φοίτηση του στο Magdalen, οι απόψεις του John Ruskin¹³ αλλά και του Walter Pater¹⁴, κατάφεραν να τον επηρεάσουν σημαντικά..

Κατά την παραμονή του στο Παρίσι, κατάφερε να ολοκληρώσει δυο ρομαντικά έργα. Η περίοδος 1885 και 1891 ήταν και η αφετηρία συγγραφής παραμυθιών για τον συγγραφέα, και στην ίδια περίοδο ανήκει και το μυθιστόρημα «The portrait of Dorian Gray» (Το πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέν), στο οποίο ο Wilde κατάφερε να ενσωματώσει τις απόψεις του για την ομορφιά, την δολιότητα και την παρακμή. Το έργο δημοσιεύθηκε στο *Lippincott's Monthly Magazine* , το 1890 και σε βιβλίο το 1891. Το συγκεκριμένο έργο είναι το μόνο δημοσιευμένο μυθιστόρημα του Wilde, το οποίο αρχικά προκάλεσε μεγάλη σύγχυση στο κοινό της τότε Βρετανίας. Τότε, επιθυμούσαν να διωχθεί ο συγγραφέας θεωρώντας πως ο ίδιος έχει προσβάλει την Βικτοριανή ηθική, παρόλο που ο

Σχόλιο [cs1]: εγώ αυτό θα το έβαζα στο κεφάλαιο που αναλύεις τις μεταφορές στην αρχή του

¹³ Συγγραφέας, ζωγράφος και κριτικός Τέχνης, αγγλικής καταγωγής.

¹⁴ Ένας από τους βασικότερους θεωρητικούς εκφραστές του αισθητισμού.

εκδότες του περιοδικού αφαίρεσαν γύρω στις 500 λέξεις πριν τη δημοσίευση του, χωρίς να έχει ενημερωθεί ο Wilde. Ο Wilde όντας έξαλλος με αυτή την πρωτοβουλία και κατάσταση, έγραφε αρχικά επιθετικές επιστολές στον Τύπο της εποχής εκείνης, όμως αργότερα τροποποίησε το έργο, με σκοπό να εκδοθεί, προσθέτοντας νέα κεφάλαια σε αυτό, και διαγράφοντας κάποια αποσπάσματα που προκαλούσαν. Κύριο πρόσωπο της ιστορίας είναι ο νεαρός Dorian Gray ο οποίος είναι εκθαμβωτικά όμορφος με άρτιο και αψεγάδιαστο πρόσωπο, και δέχεται να του ζωγραφίσει το πορτραίτο ο ζωγράφος Basil Hallward, ο οποίος ενθουσιάζεται με την τόση ομορφιά και ερωτεύεται τον Dorian, πιστεύοντας πως ο Dorian είναι εκείνος που θα ενισχύσει την επιτυχία του στην τέχνη της ζωγραφικής. Αργότερα ο Dorian γνωρίζει το φίλο του Basil, λόρδο Henry Wotton, και γοητεύεται από την ισχυρή του προσωπικότητα και τις απόψεις του, οι οποίες είναι βασισμένες στο γεγονός πως το μόνο που αξίζει στη ζωή, είναι η ομορφιά και η εκπλήρωση των ακόλαστων επιθυμιών και αισθήσεων του ανθρώπου. Επηρεασμένος από τις απόψεις του Henry, ο Dorian αντιλαμβάνεται πως η νεότητα και η ομορφιά δεν διαρκούν για πάντα, και έτσι εύχεται, να μπορούσε να πουλήσει την ψυχή του, με σκοπό να γερνάει το πορτραίτο του Basil, αντί εκείνου. Η ευχή αυτή γίνεται πραγματικότητα, και καθώς ο Dorian καταφεύγει σε συνεχής αμαρτίες ηδονιστικού αλλά και ηθικού περιεχομένου, το πορτραίτο ολοένα και παραμορφώνεται. Σαφώς το πορτραίτο συμβολίζει την ανθρώπινη ψυχή, και η παραμόρφωση αυτού, τις επιπτώσεις των πράξεων μας στην ψυχή. Τελικά, το συγκεκριμένο έργο του Wilde εκδόθηκε μετά τις αλλαγές, από από τις εκδόσεις Ward Lock & Co, τον Απρίλιο του 1891.

Όσον αφορά την ιδιωτική του ζωή, είχε αρχίσει ήδη από το 1893 να στερείται την εύνοια της υψηλής κοινωνίας. Ο Wilde, αν και παντρεμένος και πατέρας δυο παιδιών, κατάφερε να προκαλέσει αντιδράσεις με τις ερωτικές του επιλογές και ιδιαίτερα στην Βρετανία εκείνης της εποχής. Δυο χρόνια νωρίτερα (1891) ο συγγραφέας γνώρισε τον Alfred Douglas, ο οποίος ήταν ένας αριστοκράτης 22 ετών, και κατάφερε να οδηγήσει πολύ σύντομα τον Oscar στην ανδρική πορνεία. Έτσι λοιπόν ο Wilde ξεκίνησε να ζει δύο διαφορετικές ζωές οι οποίες είχαν μία αρκετά μεγάλη απόσταση μεταξύ τους.

Ο πατέρας του Douglas, όντας άθεος με βίαιους τρόπους και έχοντας διάφορες αντιμαχίες με τον γιό του, επιθυμούσε πάντα να μάθει το είδος της σχέσης του Alfred με τον Wilde. Έτσι πραγματοποίησε μία επίσκεψη στο σπίτι του Oscar και ο λόγος του ήταν γεμάτος απειλές και προσβολές. Ο Wilde το 1895 του υπέβαλε μήνυση για δυσφήμιση και συκοφαντία, και ο πατέρας του Douglas συνελήφθη, όμως εν τέλει κατάφερε να βρει

αποδείξεις πως οι κατηγορίες για σοδομισμό προς τον Wilde ήταν βάσιμες. Έτσι λοιπόν παρουσίασαν τον Wilde ως έναν έκφυλο μεσήλικα ο οποίος συχνά κατάφερνε να παρασύρει νεαρούς στους δρόμους της ομοφυλοφιλίας, με σκοπό να αποδείξουν πως κάτι τέτοιο θα αποτελούσε δημόσιο κίνδυνο για τους νέους της εποχής.

Η δίκη ξεκίνησε στις 3 Απριλίου του 1893 και βασισμένος σε κάποιες αποδείξεις ο Wilde αναγκάστηκε να αποσύρει τις κατηγορίες και έτσι λοιπόν συνελήφθη για σοδομισμό. Μετά από δύο ακόμη δίκες ενοχοποιήθηκε και καταδικάστηκε σε καταναγκαστικά έργα. Φυλακίστηκε το 1897 και μετά την αποφυλάκιση του εγκαταστάθηκε οριστικά στο Παρίσι χρησιμοποιώντας το ψευδώνυμο Sebastian Melthoth . Απεβίωσε στις 30 Νοεμβρίου του 1900. Ως προς την αιτία θανάτου του, δόθηκαν διάφορες ερμηνείες μεταξύ των οποίων και αυτή της σύφιλης, όμως σύμφωνα με τον Merlyn Holland¹⁵, κάτι τέτοιο δεν ισχύει, αφού αποδεικνύεται μέσω μιας χειρουργικής επέμβασης που είχε προηγηθεί, πως ο συγγραφέας είχε προσβληθεί από μηνιγγίτιδα. Σύμφωνα με αυτά τα δεδομένα λοιπόν, η ασθένεια της μηνιγγίτιδας, ήταν αυτή που κατάφερε να τερματίσει τη ζωή του μεγάλου ποιητή και λογοτέχνη, ο οποίος άφησε πίσω του ένα από τα μεγαλύτερα στίγματα στην ιστορία της λογοτεχνίας.

¹⁵ Βιογράφος και εγγονός του Ουάιλντ.

4.1 Αναγνώριση και ανάλυση μεταφορών

των δύο μεταφρασμάτων.

Καταφέραμε λοιπόν να εντοπίσουμε στο πρωτότυπο κείμενο ορισμένες μεταφορές στην αγγλική γλώσσα, αλλά και να διαπιστώσουμε πως έχουν μεταφραστεί στην ελληνική, στα δύο διαφορετικά μεταφράσματα. Παρακάτω θα αναλύσουμε τις μεταφρασμένες μεταφορές, θα τις χαρακτηρίσουμε, θα τις κατηγοριοποιήσουμε και θα συγκρίνουμε τις διαφορές τους ανάμεσα στα δύο μεταφράσματα.

«silly habit» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά η οποία χρησιμοποιείται ευρέως τόσο στη γλώσσα αφίξεως όσο και στη γλώσσα αφετηρίας με αποτέλεσμα να μην είναι αντιληπτή η μεταφορά. Στο M1 η συγκεκριμένη μεταφορά αποδίδεται ως : « ανόητη συνήθεια» ενώ στο M2 αποδίδεται ως : « είναι ανόητο». Παρατηρούμε ότι ο μεταφραστής στο M1 επιλέγει την αναπαραγωγή της εικόνας της μεταφοράς μιας και υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως και δεν αποτελεί μια δύσκολη μεταφραστική επιλογή. Στο M2 ο μεταφραστής επιλέγει να μετατρέψει τη μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση κάτι το οποίο συνηθίζεται όταν έχουμε να κάνουμε με στερεότυπες ή νεκρές μεταφορές. Βέβαια, όπως έχουμε ήδη τονίσει δεν πρόκειται για κάποιο μεταφραστικό πρόβλημα μιας και υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«rich odor of roses» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά η οποία διατηρεί τη μορφή στερεότυπης μεταφοράς, δηλαδή ένα μεταφορικό επίθετο (rich) και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (odor). Στο M1 η συγκεκριμένη μεταφορά αποδίδεται ως : « το πλούσιο άρωμα των ρόδων» ενώ στο M2 αποδίδεται ως « η πλούσια μυρωδιά των ρόδων». Είναι εμφανές ότι και οι δύο μεταφραστές επιλέγουν ως μεταφραστική στρατηγική την αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως. Παρ' όλα αυτά, θα λέγαμε ότι στο M1 διατηρείται το λογοτεχνικό ύφος του κειμένου καθώς η επιλογή της λέξης «άρωμα» κρίνεται πιο επιτυχημένη.

«languid air» :

Το M1 αποδίδει αυτή τη μεταφορά ως : «νωχελική ατμόσφαιρα», ενώ το M2 ως : «μπρος πίσω στο χλιαρό αέρα». Παρατηρούμε πως οι δύο μεταφράσεις αυτής της μεταφοράς απέχουν αρκετά μεταξύ τους. Η αγγλική λέξη « languid » έχει την έννοια του νωθρού και του αποχαυνωμένου, όμως και στα δύο μεταφράσματα η απόδοση της γίνεται σχετική περιγράφοντάς την κατά κάποιο τρόπο, με στόχο να μην εξαλειφθεί η εικόνα του κειμένου αφετηρίας. Παρόλη την διαφορετικότητα ως προς την μετάφραση της, η συγκεκριμένη μεταφορά μπορεί να θεωρηθεί Εξ' Αποθέματος μεταφορά, η αλλιώς Αποθησαυρισμένη. Την απόδοση του M1 θα την χαρακτηρίζαμε ίσως Μονολεκτική Εξ' Αποθέματος Μεταφορά, διότι χρησιμοποιεί μόνο δυο λέξεις για την απόδοση της μεταφοράς από την γλώσσα αφετηρίας στη γλώσσα στόχο. Η εικόνα της μεταφοράς έχει αναπαραχθεί στη γλώσσα αφίξεως και η αναπαραγωγή αυτή είναι σχεδόν πιστή στη γλώσσα αφετηρίας, σε αντίθεση με το M2, στο οποίο υπάρχει και μεν αναπαραγωγή της εικόνας, αλλά δεν είναι καθόλου πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«...not be colored by either his wants his desires or his prejudices...» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά η οποία αποδίδεται στο M1 ως : «δε θα τη χρωματίσει ούτε με τις επιθυμίες του, ούτε με τους πόθους του, ούτε με τις προκαταλήψεις του» ενώ στο M2 η συγκεκριμένη μεταφορά αποδίδεται ως : «δε θα συμμετέχει στους πόθους, στις επιθυμίες και στις προκαταλήψεις του». Όπως γίνεται αντιληπτό, ο μεταφραστής στην πρώτη περίπτωση επιλέγει ένα λειτουργικό ισοδύναμο στη γλώσσα αφίξεως ενώ στη δεύτερη περίπτωση ο μεταφραστής επιλέγει να μετατρέψει τη μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση. Έχει ήδη αναφερθεί ότι τόσο οι στερεότυπες όσο και οι νεκρές μεταφορές μεταφράζονται είτε μέσω μετατροπή της μεταφοράς σε κυριολεκτική πρόταση είτε μέσω ενός λειτουργικού ισοδύναμου στη γλώσσα αφίξεως.

«face of my soul» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά η οποία δανείζεται την έννοια του προσώπου για να χαρακτηρίσει την ψυχή. Στο M1 αλλά και στο M2 η συγκεκριμένη μεταφορά

μεταφράζεται ως : «το πρόσωπο της ψυχής μου». Πρόκειται για μια επιτυχημένη μεταφορά η οποία ενισχύει το λογοτεχνικό ύφος του κειμένου.

« the house of sin » :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Στο M1 η μεταφορά αποδίδεται ως : «οίκος της αμαρτίας» και στο M2 αποδίδεται ως : « στις αμαρτίας το ναό». Και στις δύο περιπτώσεις επιλέγεται η αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως.

«delicated perfume of the pink flowering thorn»:

Πρόκειται για μια εξ' αποθέματος μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ανάλαφρο μύρο από τα αγριάκανθα με τα ροζ λουλούδια και στο M2 ως : «η λεπτότερη μυρωδιά της λουίζας». Διαπιστώνουμε ότι και στα δύο μεταφράσματα η εικόνα που έχει αναπαραχθεί στη γλώσσα αφετηρίας, έχει εξίσου αναπαραχθεί στη γλώσσα αφίξεως, με την διαφορά ότι στο M1 η μετάφραση είναι πιο περιγραφική και διατηρείται η λογοτεχνική νότα της μεταφοράς, ενώ το M2 η μετάφραση είναι πιο απλοϊκή.

«heavy scent of the lilac»:

Πρόκειται επίσης για μια στερεότυπη μεταφορά στην οποία διατηρείται και πάλι η μορφή της στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό επίθετο (heavy) και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (scent). Στο M1 αποδίδεται ως : «βαριά μυρωδιά της πασχαλιάς» και στο M2 ως : «βαρύ άρωμα της πασχαλιάς». Η μεταφορά δεν έχει βασικές διαφορές στον τρόπο απόδοσής της στην γλώσσα αφίξεως. Η μόνη διαφορά θα λέγαμε πως βρίσκεται στην απόδοση της λέξης «scent», η οποία στο M1 αποδίδεται ως «μυρωδιά» ενώ στο M2 ως «άρωμα». Στο M1 η απόδοση της συγκεκριμένης λέξης είναι πιο λιτή και κατατοπιστική ενώ στο M2 πιο ποιητική διατηρώντας το λογοτεχνικό ύφος. Η μεταφραστική στρατηγική των δύο μεταφρασμάτων είναι η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως.

« heavy lilac blooms»:

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά την οποία ο μεταφραστής στο M1 δε δυσκολεύεται να αναπαράγει στη γλώσσα αφίξεως. Έτσι, λοιπόν, η συγκεκριμένη μεταφορά στο M1 αποδίδεται ως : «βαριά λουλούδια της πασχαλιάς». Όσον αφορά στο M2 η μεταφορά αποδίδεται ως : «υποβλητικά άνθη της αμυγδαλιάς». Ο μεταφραστής επιλέγει την αντικατάσταση της εικόνας στο κείμενο αφίξεως με πρόθεση να τονίσει το λογοτεχνικό ύφος του κειμένου.

«harmony of soul and body» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά καθώς ο συγγραφέας δανείζεται την έννοια της αρμονίας για να χαρακτηρίσει την ψυχή και το σώμα. Στο M1 αλλά και στο M2 η συγκεκριμένη στερεότυπη μεταφορά αποδίδεται ως : «αρμονία σώματος και ψυχής».

«a faint blush colored his cheeks»:

Πρόκειται για μια Νεκρή μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «κοκκίνησαν για λίγο τα μάγουλα του» και στο M2 ως : «αχνό κοκκίνισμα φάνηκε στα μάγουλά του». Η μεταφορά και πάλι γίνεται δύσκολα αντιληπτή και οι μεταφραστές επιλέγουν και στις δυο περιπτώσεις αναπαράγεται η εικόνα της γλώσσας αφετηρίας, διότι υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στην γλώσσα αφίξεως, με την διαφορά ότι στο M1 ο μεταφραστής μετατρέπει την μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση.

«the curves of certain lines» :

Πρόκειται για μια Εξ' Αποθέματος μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «λεπταίσθητη επίδραση» και στο M2 ως : «κάποια υπόγεια και λεπτή επίδραση». Στην πρώτη περίπτωση θα λέγαμε πως πρόκειται για μονολεκτική εξ ' αποθέματος μεταφορά ενώ στην δεύτερη για σύμπλοκη και αυτό οφείλεται στον αριθμό λέξεων που περιέχει κάθε απόδοση. Παρόλα αυτά και στις δυο περιπτώσεις πραγματοποιείται αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως, χωρίς όμως να είναι πιστή στην εικόνα της γλώσσας αφετηρίας.

«the loveliness and the subtleties of certain colours» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά η οποία στο M1 αποδίδεται ως : «στη χάρη και στη λεπτότητα ορισμένων αποχρώσεων» ενώ στο M2 αποδίδεται ως «αποχρώσεις ορισμένων τόνων». Παρατηρείται, λοιπόν, ότι ο μεταφραστής στην πρώτη περίπτωση ο μεταφραστής επιλέγει την αντικατάσταση της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως ενώ στη δεύτερη περίπτωση ο μεταφραστής επιλέγει να μετατρέψει τη μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση.

«silly hope» :

Πρόκειται για μια Νεκρή μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ανόητη ελπίδα» και ομοίως και στο M2. Χρησιμοποιείται ευρέως τόσο στη γλώσσα αφετηρίας όσο και στη γλώσσα αφίξεως και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην είναι ευδιάκριτη, όπως άλλωστε συχνά συμβαίνει με τις περιπτώσεις νεκρών μεταφορών. Και οι δύο μεταφραστές έχουν επιλέξει να μετατρέψουν τη μεταφορά σε πρόταση κυριολεκτική. Σαφώς όμως, δεν υπάρχει μεταφραστικό πρόβλημα διότι υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«the pleasures of love» :

Ακόμη μια περίπτωση Εξ' Αποθέματος μεταφοράς. Στο M1 αποδίδεται ως : «φτηνή πλευρά του έρωτα», στο M2 ως : «ασήμαντη πλευρά της αγάπης». Θα λέγαμε πως πρόκειται για ατομικές εξ' αποθέματος μεταφορές διότι και οι δύο μεταφράσεις βασίζονται σε υποκειμενικές απόψεις. Ο μεταφραστής του M1 αποδίδει την λέξη «pleasures» ως «φτηνή», ενώ ο μεταφραστής του M2 ως «ασήμαντη», πράγμα που μας κάνει να αντιλαμβανόμαστε την προσωπική παρέμβαση των μεταφραστών.

«a self-conscious and self-satisfied air» :

Πρόκειται και πάλι για μια Εξ' Αποθέματος μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ύφος αυτάρεσκο και ικανοποιημένο» και στο M2 ως : «ύφος σοβαρό και ικανοποιημένο». Καθόλου πιστή μετάφραση στην αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως και στις δυο περιπτώσεις.

«caught the effect»:

Πρόκειται για ένα είδος στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό ρήμα (caught), και ένα μεταφορικό ουσιαστικό (the effect). Στο M1 αποδίδεται ως : «μπόρεσα να συλλάβω το εφέ που ήθελα», και στο M2 ως : «κατάφερα να συλλάβω το εφέ που ήθελα». Αυτό το είδος μεταφοράς είναι η λεγόμενη συμπλοκή στερεότυπη μεταφορά. Στην προκειμένη, οι μεταφραστές επιλέγουν να αντικαταστήσουν τη μεταφορά της γλώσσας αφετηρίας με μία ανάλογη μεταφορική έκφραση στη γλώσσα αφίξεως.

«the bright look in the eyes» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά. Στο M1 μεταφράζεται ως : «λαμπερό βλέμμα μέσα στα μάτια», και στο M2 ως : «λαμπερό βλέμμα στα μάτια». Παρατηρούμε πως οι δύο μεταφράσεις δεν έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, και πως και στις δύο περιπτώσεις οι μεταφραστές διαλέγουν τη μέθοδο αναπαραγωγής της εικόνας τη γλώσσας αφετηρίας, με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«nothing can cure the senses» :

Αναφερόμαστε σε μία περίπτωση στερεότυπης μεταφοράς και αυτή τη φορά. Στο M1 αλλά και στο M2 αποδίδεται ως : «τίποτα δεν μπορεί να γιατρέψει τις αισθήσεις». Αυτή η στερεότυπη μεταφορά είναι το κλασσικό είδος μεταφοράς με ένα μεταφορικό ρήμα (cure), και ένα μεταφορικό ουσιαστικό (the senses). Και στις δύο περιπτώσεις έχει επιλεγεί η αυτούσια μεταφορά της μεταφοράς, από την γλώσσα αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως.

«rebellious curls» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Και στα δυο μεταφράσματα αποδίδεται ως : «ατίθασες μπούκλες». Και στις δύο περιπτώσεις παρατηρούμε πως έχει διατηρηθεί επακριβώς η εικόνα της γλώσσας αφετηρίας, και αυτό γιατί υπάρχει αντίστοιχη ισοδύναμη εικόνα στην γλώσσα αφίξεως. Σε ένα γενικό πλαίσιο η μεταφορά διατηρεί τον

λογοτεχνικό της τόνο, δημιουργώντας μια εικόνα, χρησιμοποιώντας αρκετά σωστά τον ποιητικό λόγο.

«olive colored face» :

Αναφερόμαστε σε μία γνήσια μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «σταρένιο πρόσωπο», και στο M2 ως : «μελαχρινό του πρόσωπο». Στο M1 ο μεταφραστής διατηρεί αρχικά το μεταφορικό χαρακτήρα της μεταφοράς αντικαθιστώντας την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας με ανάλογη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, και ταυτόχρονα το λογοτεχνικό ύφος του κειμένου, ενώ στο M2 η μεταφορά μετατρέπεται σε κυριολεκτική πρόταση.

«worn expression» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά με το κλασσικό μοτίβο ενός μεταφορικού επιθέτου (worn), και ενός κυριολεκτικού ουσιαστικού (expression). Το M1 δίνεται η απόδοση : «κουρασμένη του έκφραση» και ομοίως γίνεται και στο M2. Επιλέγεται και πάλι η αντικατάσταση της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«false ideals» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά η οποία χρησιμοποιείται ευρέως τόσο στη γλώσσα αφετηρίας όσο και στη γλώσσα αφίξεως. Στο M1 αποδίδεται ως : «νοσηροί σκοποί» και στο M2 ως : «νοσηροί στόχοι». Οι δύο μεταφράσεις της μεταφοράς αυτής δεν έχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, και η μεταφραστική τους επιλογή είναι η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, αφού υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«the pulse of joy» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά με δύο κυριολεκτικά ουσιαστικά, το πρώτο σε πτώση ονομαστική (the pulse), και το δεύτερο σε πτώση γενική (of joy). Στο M1 δίνεται η απόδοση : «ο σφυγμός της χαράς», και στο M2 η απόδοση : «ο παλμός της χαράς». Ούτε

σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο αποδόσεων της μεταφοράς. Η μοναδική διαφορά είναι η απόδοση της λέξης «pulse», στο M1 πραγματοποιείται ως : «σφυγμός» ενώ στο M2 ως : «παλμός». Είναι προφανές πως και οι δύο μεταφραστές επιλέγουν να αναπαράγουν την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας, με αντίστοιχη εικόνα στην γλώσσα αφίξεως.

«the charming exaggerations of friendship» :

Στο M1 αποδίδεται ως : «απλές υπερβολές που τις υπαγόρευε η φιλία» και στο M2 ως : «απλές μα γοητευτικές υπερβολές σαν αυτές που γεννά η φιλία». Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Και στις δύο μεταφράσεις πραγματοποιείται η αναπαραγωγή της εικόνας με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως. Η αναπαραγωγή αυτή δεν είναι καθόλου πιστή στη γλώσσα αφετηρίας. Παρόλα αυτά, διατηρείται και στις δυο περιπτώσεις η λογοτεχνική νότα της μεταφοράς, ιδιαίτερα στην απόδοση του M2.

«premature definition» :

Στο M1 αποδίδεται ως : «πρόωρος ορισμός» και στο M2 ως : «ανώριμος ορισμός».

Θα λέγαμε πως είναι μια περίπτωση στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό επίθετο (premature), και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (definition), κατά την οποία στο M2 παρατηρούμε την αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, με ισοδύναμη εικόνα στην γλώσσα αφίξεως ως μεταφραστική επιλογή, ενώ στο M1 παρατηρείται η μετατροπή της μεταφοράς σε κυριολεκτική πρόταση.

«an amused smile» :

Πρόκειται για μια μορφή στερεότυπης μεταφοράς και πάλι, με ένα μεταφορικό επίθετο (amused), και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (smile). Στο M1 αποδίδεται ως : «με ένα χαμόγελο», και αντιλαμβανόμαστε αμέσως πως πρόκειται για μετατροπή της μεταφοράς σε κυριολεκτική πρόταση. Στο M2 αποδίδεται ως : «το χαμόγελο του μαρτυρούσε». Στο M2 η μεταφραστική επιλογή είναι και πάλι η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, στη γλώσσα αφίξεως.

«very charming room» :

Στο M1 αποδίδεται ως : «όμορφο δωμάτιο», ενώ στο M2 ως : «ένα πολύ γοητευτικό δωμάτιο». Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Στο M2 έχει αναπαραχθεί η εικόνα της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως και έχει διατηρηθεί το λογοτεχνικό της ύφος με τη χρήση κατάλληλων λέξεων οι οποίες συνθέτουν ένα λόγο πιο ποιητικό. Από την άλλη ο μεταφραστής του M1 έχε μετατρέψει την μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση, με ένα πιο απλοϊκό και άμεσο τρόπο.

«good music» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά και σε αυτή την περίπτωση η οποία και πάλι χρησιμοποιείται ευρέως στη γλώσσα αφετηρίας και στη γλώσσα αφίξεως, γεγονός που μας οδηγεί στο να αντιληφθούμε πως δεν θα υπάρχει ιδιαίτερο πρόβλημα κατά την μετάφραση της. Στο M1, αλλά και στο M2 αποδίδεται ως : «η μουσική είναι καλή». Και στις δυο περιπτώσεις η μεταφορά μετατρέπεται σε κυριολεκτική πρόταση.

«bad music» :

Στερεότυπη μεταφορά και πάλι. Χρησιμοποιείται επίσης ευρέως τόσο στη γλώσσα αφετηρίας όσο και στη γλώσσα αφίξεως. Στο M1 αποδίδεται ως : «η μουσική είναι κακή», ενώ στο M2 ως : «άσχημη μουσική». Είναι μια περίπτωση δυσδιάκριτης μεταφοράς, η οποία στο M1 μετατρέπεται σε κυριολεκτική πρόταση, ενώ στο M2 πραγματοποιείται η αναπαραγωγή της εικόνας της στη γλώσσα αφίξεως από τη γλώσσα αφετηρίας.

«light summer wind» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ελαφρό καλοκαιριάτικο αεράκι» και στο M2 ως : «ελαφρός καλοκαιριάτικος αέρας». Διαπιστώνουμε πως πρόκειται για μια μεταφορά η οποία διατηρεί τη μορφή της νεκρής μεταφοράς και πάλι. Και στα δύο μεταφράσματα επιλέγεται η αναπαραγωγή της εικόνας της μεταφοράς, μιας και υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, και η απόδοση είναι ακριβώς η ίδια, με μόνη διαφορά πως στο M2 χρησιμοποιείται α' ενικό αρσενικού γένους, ενώ στο M1 α' ενικό ουδέτερου γένους.

«burden of a beauty so flame» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά και σε αυτή την περίπτωση. Στο M1 η απόδοση της είναι : «βάρος μιας τόσο φλογισμένης ομορφιάς», και στο M2 είναι : «βάρος μιας ομορφιάς τόσο πύρινης». Και οι δυο μεταφραστές θα μπορούσαμε κ πούμε πως έχουν κρατήσει στην απόδοση τους το ποιητικό στοιχείο, αφού και οι δυο έχουν χρησιμοποιήσει για την απόδοση της λέξης «flame», λέξεις οι οποίες δημιουργούν μια εικόνα στο νου με λογοτεχνική υπόσταση (φλογισμένης-πύρινης), αλλά και επίσης πως κανείς από τους δύο δεν δυσκολεύεται να αναπαράγει την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως.

«defines the lines of a fresh school» :

Μιλάμε για μια στερεότυπη μεταφορά και σε αυτή την περίπτωση. Στο M1 η απόδοση της μεταφοράς είναι : «χαράζει τις γραμμές μιας καινούριας σχολής» και στο M2 η απόδοση της μεταφοράς είναι : «χαράζει για μένα τις κατευθυντήριες γραμμές μιας νέας σχολής». Σαφώς η μεταφορά διατηρεί τη μορφή στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό ρήμα (defines (the lines)) , και ένα μεταφορικό ουσιαστικό (fresh school). Στο M1 η απόδοση της είναι πιο άμεση και απλοϊκή, ενώ στο M2 είναι λίγο πιο σύνθετη και λίγο πιο κοντά στο να μετατραπεί σε κυριολεξία .

«Fill out minds with rubbish and facts» :

Πρόκειται για μια αποθησαυρισμένη μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «γεμίζουμε το μυαλό μας με σαρίδια» και στο M2 ως : «γεμίζουμε το μυαλό μας με άχρηστα πράγματα και γεγονότα». Και οι δύο μεταφραστές έχουν αναπαράγει την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, και η αναπαραγωγή αυτή είναι σχεδόν πιστή στην γλώσσα αφετηρίας, γεγονός που ισχύει και για τα δύο μεταφράσματα.

«finely-curved-scarlet lips-frand blue eyes-crisp gold hair» :

Πρόκειται για μια σειρά από αποθησαυρισμένες μεταφορές και πάλι. Στο M1 αποδίδονται ως : «λεπτοσχεδιασμένα πορφυρά του χείλη-καθαρά γαλάζια μάτια-σγουρά ολόχρυσα μαλλιά» αντίστοιχα, και στο M2 ως : «λεπτοσμιλεμένα πορφυρά του χείλη-καθαρά γαλάζια μάτια-σγουρά χρυσαφένια μαλλιά» αντίστοιχα. Είναι εμφανές πως οι μεταφραστές δεν δυσκολεύονται καθόλου με την αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, και διατηρούν σε ανάλογο βαθμό τον λογοτεχνικό τόνο και ύφος της γλώσσας αφετηρίας, δημιουργώντας έτσι στον αναγνώστη την εικόνα της εκκεντρικής και μοναδικής ομορφιάς. Η αναπαραγωγή της εικόνας, είναι και αυτή τη φορά σχεδόν πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«sulky moods»:

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Το M1 δίνει την απόδοση : «είναι στις κακοκεφιές του», ενώ το M2 δίνει την απόδοση : «είναι μουτρωμένος». Και στις δύο περιπτώσεις οι μεταφραστές επιλέγουν να μετατρέψουν την μεταφορά σε κυριολεκτική πρόταση, ώστε να καταφέρουν να πετύχουν την καλύτερη δυνατή απόδοση.

«bad influence»:

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά., η οποία διατηρεί το κλασσικό μοτίβο της στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό επίθετο (bad), και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (influence). Στο M1 αλλά και στο M2 αποδίδεται ως : «επηρεάζει άσχημα». Και στα δύο μεταφράσματα η μεταφορά αυτή μετατρέπεται σε κυριολεξία, αφού κάτι τέτοιο είναι επιτρεπτό σε μεταφράσεις νεκρών και στερεότυπων μεταφορών.

«such a beautiful voice» :

Φαινόμενο στερεότυπης μεταφοράς και πάλι. Και στο M1 και στο M2 η απόδοση είναι : «ωραία φωνή». Σε αυτή την περίπτωση παρατηρείται το φαινόμενο ενός κυριολεκτικού επιθέτου (beautiful), και ενός κυριολεκτικού ουσιαστικού (voice). Δυσδιάκριτη μεταφορά αλλά, οι δύο μεταφραστές επιλέγουν ένα λειτουργικό ισοδύναμο στη γλώσσα αφίξεως.

«good influence»:

Άλλη μια στερεότυπη μεταφορά. Χρησιμοποιείται επίσης ευρέως τόσο στη γλώσσα αφετηρίας όσο και στη γλώσσα αφίξεως. Στο M1 αποδίδεται ως : «καλή επιρροή »και ομοίως και στο M2. Και στα δυο μεταφράσματα η μεταφορά μετατρέπεται σε κυριολεκτική πρόταση.

«the cadour of youth-youth's passionate purity» :

Πρόκειται για μια γενική εξ' αποθέματος με τάση μεγάλης διασποράς μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «όλη η αφέλεια -όλη η περιάνθη αγνότητα της νιότης» και στο M2 ως : «όλη η ειλικρίνεια της νιότης -όλη η παθιασμένη αγνότητα». Και στα δυο μεταφράσματα υπάρχει η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, αλλά διατηρείται επίσης και το λογοτεχνικό και ποιητικό στοιχείο. Η συγκεκριμένη μεταφορά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως σύμπλοκη και θα λέγαμε πως είναι σχεδόν πιστή στην αναπαραγωγή της εικόνας.

«luxury regret» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά και πάλι. Στο M1 αποδίδεται ως : «πολυτέλεια της μετάνοιας» και στο M2 ως : «πολυτέλεια της μεταμέλειας» . Και στα δύο μεταφράσματα επιγχάνεται η αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως, αλλά στο M1 χρησιμοποιείται διαφορετική λέξη για την απόδοση της λέξης «regret» από αυτή που χρησιμοποιείται στο M2, όμως θα λέγαμε πως η λέξη του M2 εντάσσεται πιο αρμονικά στο κείμενο.

«rose red youth» :

Πρόκειται για μια αποθησαυρισμένη μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ροδοκόκκινα νιάτα» και στο M2 ως : «τριανταφυλλένια νιότη». Και στις δύο περιπτώσεις πραγματοποιείται αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, και η αναπαραγωγή της εικόνας αυτής είναι πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«rose white boyhood» :

Ακόμη ένα φαινόμενο αποθησαυρισμένης μεταφοράς που στο M1 αποδίδεται ως : «λευκορόδινη παιδικότητα» και στο M2 ως : «λευκορόδινη εφηβεία». Και στις δύο περιπτώσεις πραγματοποιείται αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, και η αναπαραγωγή της εικόνας αυτής είναι σχεδόν πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«Thoughts that have filled you terror» :

Πρόκειται για ένα φαινόμενο εξ' αποθέματος συμπλοκής μεταφοράς. Στο M1 αποδίδεται ως : «σκέψεις που σας γέμισαν τρόμο» και στο M2 ως : «πάθη που σας κάνουν να φοβάστε». Και στα δυο μεταφράσματα πραγματοποιείται η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, με την διαφορά ότι στο M1 η αναπαραγωγή είναι εντελώς πιστή στην εικόνα της γλώσσας αφετηρίας, ενώ στο M2 η αναπαραγωγή δεν είναι καθόλου πιστή.

«fresh impulses» :

Πρόκειται για ένα φαινόμενο στερεότυπης μεταφοράς η οποία αποτελείται από ένα κυριολεκτικό επίθετο (fresh), και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (impulses). Στο M1 αποδίδεται ως : «νέα επίδραση» και στο M2 ως : «εντελώς καινούριες επιδράσεις». Στο M1 επιλέγεται η τακτική της αναπαραγωγής της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, αφού υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, ενώ στο M2 επιλέγει η τακτική της μετατροπής της μεταφοράς σε κυριολεξία.

«subtle magic» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά, η οποία αποτελείται από μεταφορικό επίθετο και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό. Στο M1 αποδίδεται ως : «υστερόβουλη μαγεία» ενώ στο M2 ως : «τι πανούργα μαγεία». Και στα δυο μεταφράσματα επιλέγεται η τακτική της αναπαραγωγής της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, διότι υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«sad smile» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά η οποία χρησιμοποιείται ευρέως τόσο στη γλώσσα αφετηρίας όσο στη γλώσσα αφίξεως και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μην γίνεται ευδιάκριτη η μεταφορά. Στο M1 ως : «χαμογελώντας πονηρά» και στο M2 ως : «με το αχνό χαμόγελο». Και στις δύο περιπτώσεις επιλέγεται η τακτική της μετατροπής της μεταφοράς σε κυριολεξία, με σκοπό την καλύτερη δυνατή απόδοση της.

«leaving faint odor of patchouli » :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά και σε αυτή την περίπτωση. Στο M1 η απόδοση της είναι : «αφήνοντας στο δωμάτιο ένα άρωμα κόκκινου γιασεμιού», και στο M2 είναι : «αφήνοντας πίσω της ένα ανεπαίσθητο άρωμα γιασεμιού». Και οι δυο μεταφραστές θα μπορούσαμε να πούμε πως έχουν κρατήσει στην απόδοση τους το ποιητικό στοιχείο, αλλά επίσης πως κανείς από τους δύο δεν δυσκολεύεται να αναπαράγει την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως.

«wild desire» :

Μιλάμε για μια στερεότυπη μεταφορά και σε αυτή την περίπτωση. Στο M1 αλλά και στο M2 η απόδοση της μεταφοράς είναι : «άγρια επιθυμία». Σαφώς η μεταφορά διατηρεί τη μορφή στερεότυπης μεταφοράς με ένα μεταφορικό επίθετο (wild) , και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (desire). Και στα δύο μεταφράσματα, πραγματοποιείται η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«mad curiosity» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά με ένα μεταφορικό επίθετο (mad), και ένα κυριολεκτικό ουσιαστικό (curiosity). Στο M1 αποδίδεται ως : «άγρια περιέργεια» και στο M2 ως : «τρελή περιέργεια». Και οι δύο μεταφραστές έχουν αναπαράγει την εικόνα της γλώσσας αφετηρίας με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«faithless is no the emotional life» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά και πάλι. Στο M1 αποδίδεται ως : «Η πίστη είναι για το συναίσθημα», και στο M2 ως : «Η πίστη στη συναισθηματική ζωή». Είναι εμφανές πως οι μεταφραστές δεν δυσκολεύονται καθόλου με την αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, και επιλέγουν ως μεταφραστική διαδικασία, τη μετατροπή της μεταφοράς σε κυριολεκτική πρόταση.

«wild passion of violins» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά κατά την οποία το M1 δίνει την απόδοση : «άγριο πάθος των βιολιών», ενώ το M2 δίνει την απόδοση : «τρελό πάθος των βιολιών». Και στις δύο περιπτώσεις οι μεταφραστές αποδίδουν με ευκολία τη μεταφορά, διατηρώντας παράλληλα και το λογοτεχνικό τόνο της γλώσσας αφετηρίας.

«wilful sunbeams of life»:

Πρόκειται για μια αποθησαυρισμένη μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «ηλιαχτίδες της ζωής», και στο M2 αποδίδεται ως : «πεισματάρικες ηλιαχτίδες της ζωής». Δεν παρατηρείται δυσκολία κατά την απόδοση για καμία από τις δύο περιπτώσεις, με τη διαφορά ότι στο M1 παραλείπεται η μετάφραση της λέξης «willful».

«burning eyes» :

Φαινόμενο στερεότυπης μεταφοράς και πάλι με τη μορφή ενός μεταφορικού επιθέτου (burning) και ενός κυριολεκτικού ουσιαστικού (eyes). Στο M1 η απόδοση είναι : «μάτια που αστράψανε», ενώ στο M2 είναι : «μάτια που έβγαζαν φωτιές». Και οι δύο μεταφραστές επιλέγουν ένα λειτουργικό ισοδύναμο στη γλώσσα αφίξεως, παρόλο που δεν είναι αρκετά πιστό στη γλώσσα αφετηρίας.

«I get hungry for the presence»:

Άλλη μια εξ' αποθέματος μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «βλέποντας τη σα να ξεδιψάω» και στο M2 : «έχω ανάγκη την παρουσία της». Και στα δυο μεταφράσματα παρατηρείται η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, με σκοπό το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Η αναπαραγωγή αυτή δεν είναι καθόλου πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«wonderful soul that is hidden away in that little ivory body» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «υπέροχη ψυχή που κρύβεται σ' αυτό το μικρό κορμί που είναι λες και είναι φτιαγμένο από ελεφαντόδοντο » και στο M2 ως : «υπέροχη ψυχή που είναι κρυμμένη στο μικρό φιλντισένιο κορμάκι της». Και στα δυο μεταφράσματα υπάρχει η αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, αλλά διατηρείται επίσης και το λογοτεχνικό και ποιητικό στοιχείο. Η συγκεκριμένη μεταφορά θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και ως σύμπλοκη και με βάση αυτό το χαρακτηρισμό θα λέγαμε πως δεν είναι καθόλου πιστή στην αναπαραγωγή της εικόνας.

«filled with awe» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «γεμίζει κατάνυξη» και στο M2 ως : «γεμίζει δέος» . Και στα δύο μεταφράσματα επιγχάνεται η αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως, αλλά στο M1 χρησιμοποιείται διαφορετική λέξη για την απόδοση της λέξης «awe» από αυτή που χρησιμοποιείται στο M2, όμως θα λέγαμε πως η λέξη του M2 εντάσσεται πιο αρμονικά στο κείμενο.

«breath of our passion» :

Πρόκειται για μια γνήσια μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «η ανάσα του πόθου μας» και στο M2 ως : «η πνοή του πάθους μας». Και στις δύο περιπτώσεις πραγματοποιείται αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας με ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, και διατηρείται το λογοτεχνικό και ποιητικό στοιχείο.

«lives the poetry» :

Ακόμη ένα φαινόμενο γνήσιας μεταφοράς που στο M1 και στο M2 αποδίδεται ως : «ζει την ποίηση». Και στις δύο περιπτώσεις πραγματοποιείται αναπαραγωγή της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας στη γλώσσα αφίξεως, επομένως διατηρείται και το μεταφορικό στοιχείο.

«curious and logic of passion» :

Πρόκειται για ένα φαινόμενο γνήσιας μεταφοράς. Στο M1 αποδίδεται ως : «αδυσώπητη λογική του πάθους» και στο M2 ως : «περίεργη σκληρή λογική του πάθους». Και στα δύο μεταφράσματα πραγματοποιείται η αναπαραγωγή της εικόνας στη γλώσσα αφίξεως, αλλά αυτή η αναπαραγωγή είναι σχεδόν πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«sudden mad love» :

Πρόκειται για ένα φαινόμενο στερεότυπης μεταφοράς η οποία στο M1 αποδίδεται ως : «κεραυνοβόλος έρωτας» και στο M2 ως : «ξαφνικός, τρελός έρωτας». Στο M1 αλλά και στο M2 επιλέγεται η τακτική της αναπαραγωγής της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, αφού υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως, με τη διαφορά ότι η αναπαραγωγή του M1 δεν είναι καθόλου πιστή στη γλώσσα αφετηρίας.

«very complex passion» :

Πρόκειται για μια στερεότυπη μεταφορά. Στο M1 αποδίδεται ως : «πολύπλοκο πάθος» ενώ στο M2 ως : «ένα πάθος αρκετά πολυσύνθετο». Και στα δυο μεταφράσματα επιλέγεται η τακτική της αναπαραγωγής της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας, διότι υπάρχει ισοδύναμη εικόνα στη γλώσσα αφίξεως.

«rose colored joy» :

Πρόκειται για μια νεκρή μεταφορά. Στο M1 ως : «ρόδινη χαρά» και ομοίως στο M2. Και στις δύο περιπτώσεις επιλέγεται η τακτική της αναπαραγωγής της εικόνας της γλώσσας αφετηρίας με λειτουργικό ισοδύναμο στη γλώσσα αφίξεως.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, δεν είναι δύσκολο να συνειδητοποιήσουμε, πως όπως στο χώρο και στο χρόνο, έτσι και στη μετάφραση τα πάντα είναι σχετικά. Αυτό που κάνει δύσκολο και δυσπρόσιτο το έργο της μετάφρασης είναι η ίδια της η σχετικότητα. Διαφοροποιείται ανάλογα με την εποχή στην οποία έχει καταγραφεί ένα κείμενο, (όπως γίνεται στις λογοτεχνικές μεταφράσεις), τη γλώσσα στην οποία είναι γραμμένο το κείμενο αυτό (άρα και στην πολιτισμική του κουλτούρα), από τα μέρη του λόγου που το συντελούν και από τους τρόπους με τους οποίους μεταφράζονται αυτά τα μέρη του λόγου (όπως για παράδειγμα στην περίπτωση των μεταφορών που αναφέραμε στην παραπάνω εργασία), από το είδος του κειμένου (εάν δηλαδή πρόκειται για νομικό κείμενο, επιστημονικό, εκπαιδευτικό, ή για ένα απλό κείμενο ανάρτησης, ή ενός μυθιστορήματος). Έχει μεγάλη σημασία λοιπόν για ποια από όλες τις προαναφερθείσες περιπτώσεις μιλάμε, για να καταλήξουμε στην ορθή πραγματοποίηση μιας μετάφρασης, διότι μέχρι σήμερα δεν έχει καταφέρει κανένας ειδήμων να δώσει με σιγουριά ένα σαφή ορισμό για τη μετάφραση, συνεπώς δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο «καλούπι», στο οποίο πρέπει να εισέλθουμε ώστε να πραγματοποιήσουμε μια μετάφραση. Με λίγα λόγια επειδή ακριβώς δεν ορίζεται, δεν γνωρίζουμε με ακρίβεια περί τίνος πρόκειται, άρα δεν υπάρχει και ένας σαφής οδηγός που θα μπορούσαμε να ακολουθήσουμε, ή έστω ένα συγκεκριμένο μοτίβο. Υπάρχουν μόνο διάσπαρτες απόψεις ειδημόνων, βασιζόμενες σε πραγματικά και φιλοσοφικά παραδείγματα, που όμως δεν συμφωνούν επακριβώς μεταξύ τους, πράγμα που μας κάνει να καταλήξουμε στο συμπέρασμα που έχουμε προαναφέρει, πως η μετάφραση είναι μια έννοια και ένα αντικείμενο, σχετικής φύσεως. Παρόλο που το στοιχείο της χρονολογείται αιώνες πριν, εξακολουθεί να αποτελεί ένα μυστήριο, και μια ακόμη σημαντική ενασχόληση για τη φιλοσοφία των γλωσσών του κόσμου. Η μετάφραση είτε θεωρηθεί τέχνη είτε επιστήμη είτε λειτούργημα, παραμένει ένα αρκετά δύσκολο έργο όσο και εάν μοιάζει εύκολο, ιδιαίτερα για αυτόν που την εκπονεί.

Η μετάφραση λοιπόν, στο άκουσμα της μοιάζει σαν μία διαδικασία εύκολη χωρίς εμπόδια και χωρίς η ιδιαίτερη προσπάθεια να κρίνεται απαραίτητη, όμως εάν μπορούμε στην διαδικασία εκπόνησης της, θα συνειδητοποιήσουμε πως είναι ένα έργο αρκετά δύσκολο, και πως κρινόμαστε να αντιμετωπίσουμε πολλά εμπόδια, πολλά δυσνόητα σημεία και σημεία των οποίων το νόημα όσο και να μπορέσουμε να αντιληφθούμε, ίσως είναι

αδύνατο να μεταφέρουμε. Κάποια από αυτά τα δύσκολα, και ίσως δυσνόητα σημεία, είναι και οι μεταφορές. Το λεγόμενο στολίδι της γλώσσας και των κειμένων, ίσως είναι ένα από τα πιο δύσκολα σημεία προς μετάφραση για ένα μεταφραστή, ιδιαίτερα στα λογοτεχνικά κείμενα, διότι οι μεταφορικές εκφράσεις διαφέρουν ως προς τα νοήματα τους από γλώσσα σε γλώσσα. Κάτι που είναι μεταφορικό σε μία γλώσσα, ίσως είναι κυριολεκτικό σε μία άλλη, ή σε χειρότερη και συνηθέστερη περίπτωση, δε βγάζει κανένα απολύτως νόημα. Για το λόγο αυτό, έχουν καταταχθεί σε συγκεκριμένα και επινοημένα θα λέγαμε, είδη, με σκοπό να τις κατηγοριοποιήσουμε, ώστε να καταφέρουμε να τις μεταφράσουμε πιο αποτελεσματικά, είτε με το να τις μεταφέρουμε επακριβώς λεκτικά και νοηματικά, είτε με το να τις αντικαταστήσουμε διατηρώντας απλά το νόημα τους, είτε με το να τις εξαλείψουμε εντελώς. Η λύση αυτή αποδείχτηκε αρκετά αποτελεσματική, όπως άλλωστε συνειδητοποιούμε μέσω της ερευνάς μας, δηλαδή μέσω της σύγκρισης των μεταφράσεων δύο διαφορετικών μεταφρασμάτων, διότι παρόλο που δεν πραγματοποιούμε οι ίδιοι τη μετάφραση, η αναγνώριση των ειδών μεταφοράς στις ίδιες τις μεταφορές του κειμένου και η βάσιμη ανάλυση αυτών, ήταν δυνατή και με το παραπάνω. Καταφέραμε να αναγνωρίσουμε τις νεκρές μεταφορές, τις στερεότυπες, τις αρτιγέννητες κλπ., από τα στοιχεία που τις διακρίνουν, και από τον τρόπο κατά τον οποίο μεταφέρθηκαν οι ίδιες και τα νοήματα τους, σε δυο διαφορετικά μεταφράσματα, αναφερόμενα στο ίδιο πρωτότυπο.

Το γεγονός αυτό, μας υπέδειξε πως παρόλο που δεν είμαστε σε θέση να ορίσουμε τη μετάφραση, είμαστε σε θέση να ασχοληθούμε μαζί της, να την αναλύσουμε, να θεσπίσουμε κανόνες πάνω σε αυτή, και στο πως θα μεταφέρουμε τα διάφορα νοήματα μέσω αυτής (όπως έγινε με την ανάλυση των μεταφορών), να την προσεγγίσουμε, να τη χρησιμοποιήσουμε, και φυσικά είτε με τον ένα τρόπο ή τον άλλο, να την πραγματοποιήσουμε. Αλλά κυρίως μας υπέδειξε πως παρόλη τη σύγχυση που επικρατεί γύρω από το αντικείμενο της μετάφρασης, οφείλουμε να αναγνωρίσουμε τη χρησιμότητά της. Δίχως τη μετάφραση δεν θα υπήρχαν πολιτισμοί, κουλτούρες, θρησκεία, δικαιοσύνη, ανθρώπινα δικαιώματα, δημοκρατία. Δίχως τη μετάφραση καμία γνώση δεν θα ήταν εφικτό να μεταφερθεί, καμία άποψη και καμία ιδέα, δεν θα υφίστανται καμία ορθή μορφή επικοινωνίας, ο κόσμος θα κατακλυζόταν από την αμεριμνησία, τη σύγχυση, και το ακατανόητο. Η μετάφραση λοιπόν, είναι ο πυρήνας, η αρχή και το τέλος των πολιτισμών, η αρχή και το τέλος του ίδιου του κόσμου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλαχόπουλος Σ. (2010), *Μετάφραση και δημιουργικότητα*, Αθήνα: Κλειδάριθμος

Δημητρούλια Τ. , Κεντρωτής Γ. (2015), *Η λογοτεχνική μετάφραση. Θεωρία και πράξη*, Αποθετήριο Κάλλιπος

Κεντρωτής Γ. (2000), *Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης*, Αθήνα: Διάυλος

Ουάιλντ, Ο.(1990), *Το Πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέϊ*, μετάφρ. Α. Αλεξάνδρου, Αθήνα: Εκδόσεις Γκοβόστη

Ουάιλντ, Ο.(1990), *Το Πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέϊ*, μετάφρ. Τ. Στεφανοπούλου, *Το πορτραίτο του Ντόριαν Γκρέϊ*, Ειδική έκδοση: Ελευθεροτυπία

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Baker M. (1992), *In other words : A coursebook on Translation*, London: Routledge

Bassnett S. (1980 revised edition 1991), *Translation Studies*, London and New York: Routledge

Belloc H. (1931), *On Translation*, Oxford: The Clarendon Press

Clifford E. Landers (2001), *Literary Translation: A practical Guide*, Revedon, Buffalo, Torondo, Sydney: Multilingual Matters LTD

Eugene A. Nida (1964), *Toward a science of Translating*, Brill: Leiden E.J

Juliane House (1997), *Translation Quality Assessment*, London and New York: Routledge

Lakoff G., Johnson M. (1980), *Metaphors we live by*, μετάφραση: Καλομενίδου Ο. (2005), *Ο μεταφορικός ρόλος της μεταφοράς στην καθημερινή μας ζωή*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Newmark P. (1981), *Approaches To Translation*, Oxford: Pergamon Press

Newmark P. (1988), *A Textbook Of Translation*, London: Prentice Hall

Reiss K. (1971), *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*, μετάφραση: Erol F. Rhodes (2000), *Translation Criticism – The Potentials and Limitations*, Manchester: ST. Jerome

Steen G., Semino E. (1994), *Understanding Metaphor in Literature*, London: Longman

Wilde O. (1981), *The picture of Dorian Gray*, Lippincott's Monthly Magazine.

